

GROENLINKS **NOORD-BRABANT**

Verkiezingsprogramma 2019-2023

Een groener, gezonder en gas(t)vrijer Brabant

Verkiezingsprogramma GroenLinks Noord-Brabant 2019 – 2023

's-Hertogenbosch, 11 december 2018

Een groener, gezonder en gas(t)vrijer Brabant

Inhoud	
1. Inleiding	3
2. Vitale Natuur	6
2.1. Vitale natuur en landschappen	6
2.2. Inspraak en natuur	8
2.3. Omgevingsvisie	8
2.4. Programmapunten Vitale Natuur	8
3. Gezonde Landbouw	12
3.1. Programmapunten gezonde landbouw	13
4. Mobiliteit	16
4.1. Duurzaam busvervoer	16
4.2. Fiets in de Versnelling	16
4.3. Wandelen	17
4.4. Betaalbaar en duurzaam openbaar vervoer	17
4.5 Verkeersveiligheid	17
4.6 Stop uitbreiding Eindhoven Airport	18
4.7. Geen bomenkap bij Provinciale Wegen	18
4.8 Stimuleer carpoolen	18
4.9. Meer treinverbindingen	18
4.10. Duurzame materialen en technieken	18
4.11. Programmapunten Mobiliteit	19
5. Schone economie	20
5.1 De Brabantse Bagel	22
5.2. Circulaire economie	22
5.3. Circulaire Samenwerking	23
5.4. Brabant Fair Trade provincie	23
5.5. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	23
5.6. Een sociale economie in Brabant	24
5.7. Biobased Economy	24
5.8 Groene starters en het midden- en kleinbedrijf	25
5.9 Kennis en innovatiecampussen	25
5.10. Hoe te organiseren? Meer burgerparticipatie en samenwerking	26
5.11 Arbeidsmarkt	26
5.12 Behoud en ontwikkeling expertise veiligheid en milieu	27
5.13. Digitalisering	27
5.14 Groene en duurzame bedrijventerreinen	27
5.15. Brabant Dierproefvrij	28

5.16 Duurzame vrijetijdssector.....	28
5.17. Programmapunten schone economie.....	28
6. Energietransitie	32
6.1. Brabant koploper op het gebied van energietransitie.....	32
6.2. Inwoners moeten profiteren en zeggenschap krijgen.....	32
6.3 Warmtenetten	33
6.4 Programmapunten energietransitie.....	33
7. Kunst en Cultuur	34
7.1. Kunst en cultuur, verbeelders van verleden, heden en toekomst.....	34
7.2. Samen optrekken met de stedelijke regio's.....	35
7.3. (Cultuur)educatie toegankelijk voor iedereen!.....	35
7.4. Zorgvuldig omgaan met cultureel erfgoed.....	36
7.5 Museumbeleid	36
7.6. Programmapunten Kunst en Cultuur	36
8. Veiligheid in Brabant	39
8.1. Ondermijnende criminaliteit.....	39
8.2. Verkeersveiligheid.....	40
8.3. Online veiligheid	40
8.4 Externe veiligheid	40
8.5. Programmapunten veiligheid:	41
9. Samenleving	42
9.1 Samen sociaal en veerkrachtig.....	42
9.2 In balans met de omgeving	42
9.3 Vitale dorpen en steden richten zich op de toekomst.....	42
9.4 Rust en beweging voor de jeugd	43
9.5 Aandacht voor eenzaamheid.....	43
9.6 Dementievriendelijke provincie	43
10. Bestuur en financiën	46
10.1. Open en transparant.....	46
10.2. Kwaliteit van bestuur waarborgen.....	46
10.3. Netwerksamenleving	47
10.4 Interbestuurlijk toezicht	47
10.5 Naar beter functionerende omgevingsdiensten	47
10.6 Inspraak via gewijzigde verordening Burgerinitiatief.....	47
10.7 Financieel Kader	48
10.8 Programmapunten bestuur	49

1. Inleiding

Brabant in 2035: grote aaneengesloten natuurgebieden met het rijkste planten- en dierenleven van Nederland. Prachtige landschappen en een perfect evenwicht tussen economie en natuur. Het insectenleven heeft zich helemaal hersteld, waar land- en tuinbouw dankbaar van profiteren. Boeren runnen hun bedrijven met respect voor de natuur en veelal grondgebonden. Alle energie in de provincie wordt inmiddels schoon opgewekt en ook ons vervoer is schoon en stil. Onze economie functioneert bijna volledig circulair, met korte lokale voedsel- en transportketens. Lucht, water en bodem blijven daardoor schoon en gezond en verspilling van grondstoffen is tot een minimum teruggebracht. De manier waarop wij leven heeft geen nadelige gevolgen voor mensen elders in de wereld. Dit is een provincie waar inwoners trots op zijn. Waar mensen meepraten over de toekomst en door de overheid gehoord worden. Waar het vanzelf spreekt dat mensen met een beperking overal kunnen komen en overal aan mee kunnen doen. Zo mooi en sociaal is het nergens. Hier wil je nooit meer weg.

Het jaar 2035 is dichterbij dan je denkt, we hebben geen tijd te verliezen. In dit programma beschrijven we wat er moet gebeuren op alle beleidsterreinen van de provincie om al die mooie en noodzakelijke doelen te halen.

Brabant Klimaatneutraal

We zijn op weg naar klimaatneutraal. Ons klimaat verandert. In de winter vriest het nog maar af en toe. Lange droogteperiodes, maar ook extreme stort- en hagelbuien komen steeds vaker voor en zorgen voor hinderlijke wateroverlast en forse schade. De temperatuur stijgt, omdat we met elkaar steeds meer broeikasgassen in de lucht brengen: door onze benzine- en dieselauto's, ons vlieg- en scheepvaartverkeer, onze gasverwarming, het opwekken van onze elektriciteit in kolen- of gascentrales en door onze veehouderijen. We moeten zo snel mogelijk schone energie gaan gebruiken en het aantal dieren in de veehouderij verminderen.

Brabant Groen

We versterken biodiversiteit. Na tientallen jaren investeren in goed natuurbeheer, rustgebieden en verbindingszones gaat het in onze bosgebieden steeds beter, maar het kan het nóg beter met de natuur. Daar moeten we dus mee doorgaan. Maar er zijn ook nieuwe bedreigingen. Sterke toename van verkeer zorgt voor te veel neerslag van stikstof, waar bomen en heide last van hebben.

In onze agrarische gebieden werken veel landbouwbedrijven nog niet

GROENLINKS

NOORD-BRABANT

natuurinclusief en worden schadelijke bestrijdingsmiddelen gebruikt. Daardoor neemt de diversiteit van planten, bloemen, insecten en vogels af. Zo is meer dan de helft van de insecten verdwenen in de afgelopen 20 jaar. Dat is bedreigend voor onze land- en tuinbouw en daarmee voor onszelf. De provincie Noord-Brabant moet zorgen dat dit stopt. Voor GroenLinks is het essentieel dat de provincie stuurt op herstel en versterking van onze natuur en landschappen, zodat plant- en diersoorten, maar ook de insectenstand zich kunnen herstellen.

Transparant, democratisch en integer bestuur

Besturen in Brabant vraagt om transparant en integer bestuur met een effectieve aanpak van de ondermijning van ons bestuur. GroenLinks wil ook een versterkte democratische rol voor Provinciale Staten. GroenLinks wil meer aandacht voor veiligheid door onder andere meer toezicht in onze buitengebieden en versterkt interbestuurlijk toezicht door de provincie. Een stevige democratie en rechtstaat zijn voor GroenLinks belangrijk en verdienen bescherming, ook om op te komen voor de Brabanders die nu nog aan de kant staan of onvoldoende gehoord worden in het provinciehuis.

2. Vitale Natuur

2.1. Vitale natuur en landschappen

In Brabant liggen prachtige uitgestrekte natuurgebieden die onze provincie karakteriseren. Deze zijn niet alleen onmisbaar voor onze gezondheid en ons welzijn. Ook zijn ze belangrijk voor het vestigings- en woonklimaat. GroenLinks wil meer investeren in onze natuur, zodat de biodiversiteit weer toeneemt en de gezondheid van inwoners in onze dorpen en steden wordt versterkt.

In een druk en bedrijvig Brabant moet de provincie de ruimte geven en voorwaarden stellen voor een soortenrijke, gevarieerde natuur en een aantrekkelijk landschap. Groen waarvan de generaties na ons nog kunnen genieten en profiteren.

GroenLinks ziet de natuur onder grote druk staan. Vlinders, wilde bijen, weidevogels... we zien ze steeds minder. Onze biodiversiteit loopt stevig terug. De groene ruimten worden kleiner door verstedelijking en verstening. Stikstofdeposities tasten bomen en bodem aan, en daarmee het leefgebied van vogels en talloze andere dieren. Door klimaatveranderingen krijgen we te maken met langdurige droogte afgewisseld door steeds heviger hagel- en regenbuien. Dit terwijl handhaving op natuuraantasting en milieuvervuiling tekortschiet door bezuinigingen en gebrek aan mankracht.

Het weer is grillig tegenwoordig. Regen- en hagelbuien zijn heviger en de droge perioden warmer en langer. Dit zal in de nabije toekomst steeds meer de norm worden. GroenLinks vindt dan ook dat we onze natuur en onze landbouw hierop moeten voorbereiden. Een andere manier van omgaan met water, waarbij landbouw, natuur en inwoners verzekerd zijn én blijven van voldoende schoon water.

Daarom zetten wij ons in voor de verbetering van de kwaliteit en het behoud van de kwantiteit van natuur. Wij willen de verrommeling van het platteland stoppen om de open ruimte en unieke landschappen van Noord-Brabant te behouden. Om de biodiversiteit te vergroten wil GroenLinks zo snel mogelijk het volledige Natuur Netwerk Brabant (NNB) realiseren. En daarnaast investeren in natuur buiten het NNB.

Bodem als basis

Een schone, vruchtbare bodem is de basis voor een vitale natuur en een gezonde voedselvoorziening. Het slaat voedingsstoffen op, verbetert de bodemstructuur, houdt water vast en helpt dus zowel tegen droogte als wateroverlast. GroenLinks wil de bodem in Brabant verbeteren. Een

betere bodem zorgt voor schoner grondwater en een sterker natuurlijk afweersysteem.

De Natura 2000-gebieden worden momenteel onvoldoende beschermd en staan onder druk door forse overschrijding van de stikstofnormen. GroenLinks wil dat de provincie zelf duidelijke regels opstelt, zodat de uitstoot en neerslag van stikstof sneller dalen. De provincie verleent rondom het Natuurnetwerk Brabant (NNB), Natura-2000-gebieden en andere overlastgevoelige gebieden géén vergunningen meer om stikstof uit te stoten. Ongebruikte vergunningen worden binnen twee jaar ingetrokken.

Natuur en milieu moeten beter worden beschermd. De natuur wordt robuuster, diverser en klimaatbestendig door meer verbindingen aan te leggen. GroenLinks vindt dat er voor bescherming van schone lucht en water en voor de realisatie van de Ecologische Verbindingszones (EVZ) extra budget moet komen.

GroenLinks wil dat de provincie in de omgevingsvisie vastlegt dat gemeenten eerst de ruimte binnen de bestaande regionale woon- en werkgebieden optimaal benutten voordat ze gaan bouwen in de groene ruimte. Als aantasting van natuur en landschapswaarden onvermijdelijk is en er geen alternatieven voorhanden zijn, dient vooraf compensatie plaats te vinden.

Geen boringen naar schaliegas

Wie verantwoordelijk is voor de ondergrond is niet altijd duidelijk. De provincie moet daarom de prioriteiten en het eigenaarschap van de ondergrond in Brabant vastleggen. GroenLinks is absolute tegenstander van het boren naar schaliegas. De risico's en de maatschappelijke schade zijn niet te overzien. Denk alleen al aan trillingen en aan onze drinkwatervoorziening. Ten oosten van de Peelrandbreuk zijn alle waterwinstations gesloten wegens vervuiling van het oppervlaktewater. We moeten dus extra zuinig zijn op onze diepere bronnen. Wat GroenLinks betreft is er in heel Brabant geen ruimte voor het boren naar schaliegas. GroenLinks vindt dit onverantwoord. Als alternatief willen we dat er volledig wordt ingezet op het gebruik van duurzame energiebronnen, zoals zon, wind, water en aardwarmte.

GroenLinks wil het prachtige Brabantse buitengebied beschermen en een eenduidig beleid voor toezicht en handhaving in de hele provincie. Er moeten meer goede toezichthouders komen die voldoende zijn opgeleid en voorbereid op het belangrijke werk om natuur en milieu te

beschermen. Extra handhaving in het buitengebied is noodzakelijk om illegale activiteiten, zoals drugsdumping, mestdumping, stropen en motorcrossen tegen te gaan.

2.2. Inspraak en natuur

Belangrijk is dat inwoners tijdig en goed weten waar ze aan toe zijn op het moment dat zij plannen willen maken binnen de provincie. En dat we zo samen de rijke natuur in Brabant verder kunnen behouden, herstellen en ontwikkelen. GroenLinks wil in dit kader een actualisatie van de verordening Burgerinitiatief zodat deze verordening meer uitnodigend wordt voor de Brabantse inwoners en daardoor er ook meer gebruik van wordt gemaakt.

2.3. Omgevingsvisie

De Brabantse Omgevingsvisie bevat een aantal hoofdpogaven:

1. De basis op orde: veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit
2. Brabantse energietransitie
3. Klimaatproof Brabant
4. Slimme netwerkstad
5. Concurrerende en duurzame economie

GroenLinks heeft met succes gepleit om ook natuur en landschap deel uit te laten maken van de Omgevingsvisie. Het werken met de Omgevingsvisie vergt een cultuuromslag naar een andere integrale manier van werken: bij elk plan rekening houden met 'het totaalbeeld'. Zo blijft er beter zicht op wat er gebeurt in de provincie en kunnen doelen en ambities écht behaald worden. GroenLinks blijft pleiten om vóór 2020 verder te gaan met de uitvoering van pilotprojecten in het kader van de Omgevingsvisie en nieuwe projecten te initiëren. Om daaruit lering te trekken voor de verdere invoering van de Omgevingsvisie en het opstellen van de Omgevingsverordening.

2.4. Programmapunten Vitale Natuur

1. Noord-Brabant krijgt een Deltaplan Landschap: een visie en uitvoeringsplan die steden, dorpen en natuur met elkaar verbinden via aantrekkelijk klimaatrobuust agrarisch gebied.
2. Bescherming en ontwikkeling van natuur, landschap, biodiversiteit, lucht, bodem, water en volksgezondheid krijgen een prominente plek in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van Brabant.
3. Bij het beoordelen van ruimtelijke plannen van gemeenten, het samenwerken tussen gemeenten en provincie, en het verdelen van eventuele provinciale steun, kiest de provincie steeds voor zorgvuldig

ruimtegebruik waarbij éérst wordt ingezet op het benutten en transformeren van gebieden binnen bestaande bebouwingscontouren, en het verder vollopen van het buitengebied alleen een laatste redmiddel is als het echt niet anders kan.

4. Het Natuurnetwerk Brabant en Nederland worden versneld gerealiseerd. Hier komt meer budget voor.
5. De provincie maakt in samenwerking met waterschappen en gemeenten uiterlijk in 2020 een plan om alle Brabantse beekdalen klimaatrobuust te maken, met een forse versterking van de natuur en landschap en de biologische melkveehouderij om alle Brabantse beekdalen klimaatbestendig en robuust te maken, met meer ruimte voor natte natuur; agrarische activiteit rondom deze beekdalen dient extensief te zijn.
6. Er komt meer toezicht op de beheerplannen Natura2000.
7. Bestaande kleine natuur- en landschapselementen buiten de beschermde natuurgebieden worden beter beschermd.
8. De provincie investeert in het ecologisch en recreatief verbinden van de natuurgebieden in Midden-Brabant tot het Van Gogh Nationaal Park.
9. Wandel- en fietsrecreatie in het buitengebied wordt gestimuleerd. Voor onderhoud en beheer aan de paden komt een sluitende beheervergoeding.
10. Boerenbedrijven aan de randen van natuurgebieden worden gestimuleerd om te schakelen naar biologische en natuurinclusieve landbouw, ook als natuur- en klimaatbuffer.
11. Brabant ontwikkelt een eigen 'groene gemeentenbeleid' voor natuurontwikkeling en klimaatrobuustheid met bijbehorende uitvoeringsplannen. Hitteplannen, wateropvang en vergroening van (school)pleinen maken hier deel van uit.
12. Biodiversiteit en de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het buitengebied worden verbeterd door in de Omgevingsverordening goede verbetering van landschapskwaliteit te verlangen van de gemeentes. Toezicht en handhaving zijn vereist.

13. Natuur- en landschapsbeheer door boer en inwoner worden gestimuleerd en ondersteund.
14. Groene vrijwilligersorganisaties krijgen extra steun. Natuureducatie wordt gestimuleerd en er blijft steun voor het Natuurmuseum in Tilburg.
15. Er wordt hoge prioriteit gegeven aan toezicht en handhaving in het buitengebied om illegale praktijken tegen te gaan. Brabant krijgt 10 extra groene toezichthouders (boa's).
16. Langs de grens met Vlaanderen wordt actief gecontroleerd of agrarische activiteit net over de grens de water- en natuurkwaliteit van Noord-Brabant in gevaar brengt. De provincie brengt hierover actief advies uit aan de Vlaamse overheden.
17. Luchtvervuiling door fijnstof en stikstof wordt beter gemeten en gemonitord in Brabant. Er komen in Brabant op strategische plaatsen langs wegen, steden en in de natuur meetpalen van het RIVM.
18. Drijfjacht en drukjacht wordt verboden. We vergroten de leefgebieden voor diersoorten die schade (kunnen) veroorzaken en zetten in op verdere preventieve maatregelen om verkeersonveiligheid en schade aan gewassen en natuur te voorkomen.
19. De uitstoot van ammoniak, stikstof, methaan en lachgas moet drastisch naar beneden. Geen mestopslag of mestverwerkingsbedrijven pal naast natuurgebieden. Dit is te risicovol. Er wordt streng gehandhaafd.
20. GroenLinks wil dat chemische bestrijdingsmiddelen worden verboden en dat natuurlijke gewasbescherming wordt gestimuleerd.
21. Zo snel mogelijk start het herstel van de zoet-zoutovergangen en de getijdenwerking in de Zuidwestelijke Delta. Het ecologisch herstel moet daarbij voorop staan (en niet economische activiteiten).
22. Er komt beleid om het gehalte organische stof in de natuur- en landbouwbodems van Brabant te verbeteren.
23. De forse opgave om verdroging van de natuur tegen te gaan, wordt versneld aangepakt en uitgebreid. Er moeten buffers worden gecreëerd die de verwachte verdroging ruim aankunnen. De verdroging van alle natte natuurparels wordt geheel opgelost.

24. Het moratorium op de vergunningen voor boringen naar schaliegas blijft gehandhaafd. GroenLinks is en blijft tegen boringen naar schaliegas in Brabant.

25. De provincie doet er alles aan om de opslag van Belgisch kernafval in kleilagen nabij de Nederlandse grens te verhinderen.

26. Stoken met hout belast onze lucht fors met fijnstof. Dit tast de gezondheid aan. De provincie draagt daarom bij aan de ontwikkeling van beleid voor Brabantse gemeenten dat stoken met hout terugdringt en het meer verantwoord stoken van hout bevordert, en draagt bij aan de uitvoering en handhaving van dit beleid.

27. Vervuilde bodems worden zo snel mogelijk gesaneerd.

28. Bij ontwikkeling van wegen wordt de natuur meegenomen; de Brabantse natuurverbindingen worden volledig afgemaakt ('ontsnipperopgave'). Bij de ontwikkeling van wegen ook vanaf het begin rekening houden met de aanleg van fietspaden.

29. GroenLinks wil dat de provincie komt met een toekomstbestendig Waterplan met een integrale aanpak, zodat mens, natuur en landbouw verzekerd blijven van voldoende schoon water. Cruciaal daarbinnen is het vasthouden van water op hoge (zand)gronden met een trage afvoer, waardoor langere periodes van droogte kunnen worden opgevangen.

30. GroenLinks blijft zich maximaal inzetten op het realiseren van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water uiterlijk in 2027.

31. GroenLinks streeft naar een verbod op lozing van medicijnresten en hormonen in het water.

32. Voor de landbouwgebieden geldt: functie volgt peil. De provincie stimuleert een natuurlijke landbouw die minder afhankelijk is van kunstmatig lage waterpeilen en sterke watertoevoer. Dit biedt kansen voor andere gewassen, teelten en een meer ecologische bedrijfsvoering.

33. Pal naast natuurgebieden wordt alleen natuurinclusieve landbouw, of zeer extensieve landbouw toegestaan.

34. Actualisatie van de Verordening Burgerinitiatief om zo de inwoners meer mogelijkheden te geven voor inspraak.

3. Gezonde Landbouw

Landbouw hoort bij Brabant. Onlosmakelijk verbonden met ons landschap en onze innovatiekracht. De gezondheid van Brabanders hangt samen met een gezond buitengebied. In een toekomstgerichte bedrijfsvoering gaan landbouw, diervriendelijkheid, natuurbeheer en gezondheid samen. De verschillende belangen komen samen, in plaats van dat ze tegenover elkaar blijven staan.

Kenmerken van toekomstgericht boeren zijn grondgebonden, natuurinclusief, diervriendelijk en biodivers met een gesloten kringloop. Dit vraagt om een stevige transitie vanuit waar we nu staan: een landbouw gericht op export en productieverbod, waarbij mensen, dieren en natuur worden uitgeput. Het merendeel van de boeren wil verduurzamen, maar ze zitten nu nog knel in een systeem dat stuurt in de richting van grootschaligheid en intensivering. GroenLinks vindt dat de provincie boeren hoort te stimuleren en te ondersteunen op weg naar een toekomstgerichte bedrijfsvoering. Door ketens te bouwen van regionale duurzame producten, leveren onze boeren een hoge kwaliteit aan voedsel en omgeving. Daarvoor horen zij een eerlijke prijs te krijgen.

Op dit moment is er te veel intensieve landbouw en veehouderij in onze provincie. In een 'race to the bottom' zijn de agrarische bedrijven steeds groter en meer industrieel geworden. Zo kent Brabant te veel megastallen. Terwijl het aantal boeren en de kwaliteit van onze leefomgeving in rap tempo zijn verminderd. Deze kwaliteitsdaling is van grote impact op de gezondheid van onze inwoners, denk hierbij aan het uitbreken van de Q-koorts en de verminderde kwaliteit van de lucht.

GroenLinks ziet een duidelijke rol weggelegd voor de provincie. We spreken ons duidelijk uit tegen verdere industrialisering en schaalvergroting en helpen boeren omschakelen naar een veilig en gezond bedrijf voor de ondernemer en de omgeving. Meer ruimte voor natuurlijk diergedrag (grazen, scharrelen, wroeten) en daling van het aantal dieren hoort daar wat GroenLinks betreft vanzelfsprekend bij. Een daling van het aantal dieren zorgt voor een beter welzijn van zowel dieren als mensen. Vooral voor plantaardige teelten zien we ontwikkelruimte. Boeren zijn de sleutel om dit te bereiken. Alleen samen kunnen we een omslag maken naar een gezonde landbouw. Consumenten, supermarkten, landbouworganisaties, boeren en overheden moeten hiervoor de handen ineenslaan.

Toekomstgerichte landbouwbedrijven zijn innovatief en werken circulair op alle fronten: energie, grondstoffen, transport en voedingsstoffen. Het inzetten van onze lokale kennis versterkt daarbij tegelijkertijd regionale

keten-kracht en onze kennispositie en –economie. Zo ontstaat er een win-winsituatie.

Als het aan GroenLinks ligt, wordt Noord-Brabant koploper op het gebied van een duurzame en meer plantaardige landbouw. We hebben veel specialistische, praktische en technische kennis in onze provincie. Die zetten we in om de landbouw te verbeteren, om de volksgezondheid en de robuustheid van onze natuur te versterken. Omvorming van het buitengebied met een toekomstgerichte landbouw is een unieke kans om voedselproductie en klimaatbescherming te combineren. Het buitengebied wordt een landbouw-natuurlandschap en een klimaatbuffer ineen.

3.1. Programmapunten gezonde landbouw

1. Het provinciale beleid voor ruimte, natuur, milieu, grond(posities) en energie stimuleert toekomstgerichte landbouw: grondgebonden, natuurinclusief, biologisch, diervriendelijkheid, kruidenrijke weiden, weidevogels en biodiversiteit.
2. Investerings in landschap en biodiversiteit zijn vereiste randvoorwaarden bij ontwikkeling; hier staat financiële beloning tegenover.
3. De provincie stimuleert zonne-energie op daken: 'asbest eraf, zon erop'.
4. Toekomstgerichte landbouw wordt bevorderd met financiële bijdragen voor onderzoek, kavelruil, en verdere vergroening van het grond- en pachtbeleid.
5. Er komt een stimuleringsfonds voor het bevorderen van regionale productie, ketenvorming en afzet van biologische producten die voldoen aan het EKO-keurmerk.
6. De industriële veehouderij in Brabant wordt afgebouwd door koppeling van een sluitend systeem van dierenproductierechten aan provinciale compartimentering, grondgebondenheid, een saneringsfonds en consequente handhaving.
7. De provincie heeft de regie in een eerlijke en transparante omgevingsdialoog tussen veehouders, omwonenden en gemeenten. Omwonenden krijgen versterking in kennis.
8. De veestapel in Brabant wordt fors verkleind door het intrekken van milieuvergunningen en door eigen provinciale regelgeving die de Wet Programmatische Aanpak Stikstof overstijgt.

9. Brabant heeft een teveel aan natuurlijke mest, GroenLinks vindt dan ook dat het gebruik van kunstmest moet worden ontmoedigd.
10. In de Omgevingsverordening wordt de uitbreiding van veehouderijbedrijven alleen mogelijk met uitbreiding van grond in de directe nabijheid tot een grondgebonden bedrijf.
11. Er komt meer ruimte voor natuurlijke systemen voor het voorkomen en afvangen van fijnstof-, stikstof- en ammoniakuitstoot vanuit veehouderijen. Luchtwassers maken plaats voor deze alternatieven, die tevens het stalklimaat verbeteren voor dieren en werknemers.
12. De provincie stimuleert landbouw waarbij producenten en afnemers, dus de boeren en consumenten, de belangrijkste spelers zijn op de markt en er daarmee logischerwijs minder ruimte, invloed en winst komt voor retailers, voerleveranciers en andere erfbetreders. En meer ruimte voor eerlijke, lokale producten van dichtbij die gekocht en gewaardeerd worden door trotse Brabanders.
13. Er worden geen nieuwe vergunningen afgegeven aan bedrijven die een risico zijn voor de volksgezondheid.
14. Er worden geen nieuwe vergunningen afgegeven voor grootschalige mestfabrieken. Mestfabrieken ontvangen geen financiële bijdrage van de provincie.
15. Glastuinbouw blijft geconcentreerd en blijft in omvang hooguit gelijk.
16. In de Provinciale Milieuverordening komt een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen die schadelijk zijn voor de gezondheid en het milieu en die niet makkelijk afbreekbaar zijn.
17. De handhaving wordt verscherpt op het gebied van mestgebruik, -opslag, -verwerking en -bewerking, het gebruik van luchtwassers en co-producten, bodemverontreiniging, lozingen en gebruik van bestrijdingsmiddelen.
18. Er komt meer sturing op huisvesting en arbeidsomstandigheden van (tijdelijke) arbeidsmigranten in de landbouw.
19. De provincie pakt een regierol in gemeentelijk beleid rond voedsel en voedselverspilling, vanuit de landbouw-, natuur-, klimaat-, biodiversiteit- en energieopgaven.
20. De provincie maakt een actieplan om stalbranden in Brabant tegen te gaan. Er worden afspraken gemaakt met de sector over verplichte periodieke elektrakeuringen, automatische blussystemen, vluchtroutes

4. Mobiliteit

Schoon en toegankelijk vervoer voor iedereen

De Nederlandse economie groeit, en daarmee ook de Brabantse. Met die economie groeit ook het aantal banen. Mensen reizen dagelijks naar hun werk, de logistieke sector groeit en de Brabantse industrie produceert weer in grote hoeveelheden. Die behoefte aan vervoer vraagt om slimme, duurzame en betaalbare oplossingen. De verkeersdrukke neemt toe op onze wegen in Brabant en dat geeft geluidsoverlast, verslechtering van de luchtkwaliteit, meer CO₂-uitstoot en verlies van waardevolle natuur in Brabant. Het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van onze infrastructuur, het reduceren van uitstoot en het bevorderen van leefbaarheid voor de Brabander moeten hierin de boventoon voeren. Hierbij stimuleert de provincie vervoer over water als schone en wegen-ontlastende vervoersmodaliteit. Met de groeiende economie neemt ook de behoefte aan rust toe. Mensen willen wandelen, fietsen, en willen de natuur intrekken. Meer verlichte fietspaden en goed onderhouden wandelpaden zijn hiervoor noodzakelijk.

4.1. Duurzaam busvervoer

De innovatie op het gebied van elektrisch vervoer gaat harder dan ooit. GroenLinks wil dat de bussen in de provincie Noord-Brabant al vanaf 2022 emissieloos rijden. De provincie Noord-Brabant dient bij de aanbestedingen in het openbaar vervoer schoon busvervoer op te nemen in de voorwaarden bij de verlening van nieuwe concessies. Daarnaast werken we aan aantrekkelijk openbaar vervoer met een bezettingsgraad die daadwerkelijk bijdraagt aan milieudoelen. GroenLinks ziet niets in 'meer van hetzelfde': in Brabant liggen nu al genoeg kilometers asfalt.

4.2. Fiets in de Versnelling

GroenLinks geeft bij het realiseren van goed vervoer voorrang aan het gebruik van de fiets, de realisatie van duurzaam openbaar vervoer en andere duurzame vormen van autoverkeer. Om die reden heeft GroenLinks de afgelopen jaren het programma Fiets in de Versnelling op de provinciale agenda gezet. GroenLinks zet in op de continuering van dit programma met meer (snel)fietspaden en daarnaast recreatieve fietspaden.

GroenLinks wil naast de werkende reiziger, de zogenaamde forens, ook de recreatieve Brabander bereiken en faciliteren. Wij willen dat meer Brabanders de fiets pakken, naar buiten gaan en de prachtige Brabantse natuur intrekken. Er zijn in Brabant immers genoeg prachtige stukken heide en bos die voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Om dit doel te bereiken moet goed gekeken worden naar de behoeften en interesses van zowel deze recreatieve doelgroep als de behoeften van de fietsende forens.

GroenLinks gelooft dat de fiets voor veel reizen het beste vervoersmiddel is. Zo pleiten wij voor de aanleg van meer verlichte (snel)fietspaden, stimuleren wij het gebruik van (e-)bikes en verbeteren en verlichten wij bestaande fietspaden.

Uit de praktijk blijkt dat het tot een afstand van 25 kilometer aantrekkelijk is om in plaats van met de auto met de fiets te reizen. Dit geldt voor zowel recreatief verkeer als voor woon-werkverkeer.

4.3. Wandelen

In onze provincie is wandelen een gezonde en veel beoefende vrijetijdsbesteding. GroenLinks wil dat de provincie bij het ontwikkelen van nieuwe plannen voor de ruimtelijke inrichting of nieuwe infrastructuur ook het belang van de wandelaars meeneemt in de besluitvorming. Waarbij belangenorganisaties als Wandelnet een adviesfunctie krijgen bij de planvorming over infrastructuur in Brabant. Een veilige en aantrekkelijke infrastructuur voor wandelaars is nodig en kan ook de toeristische aantrekkingskracht van Brabant verder versterken.

4.4. Betaalbaar openbaar vervoer

Bij de invulling van het openbaar vervoer maakt Brabant keuzes die ook op langere termijn zijn vol te houden en de reiziger verleiden tot duurzaam reisgedrag. Brabant is een provincie die openstaat voor innovatie, dus als vernieuwingen in het openbaar vervoer daarbij kansen bieden, omarmen we die. Natuurlijk bewaken we dat er voor iedereen goede alternatieve vervoermogelijkheden zijn als autorijden of fietsen geen optie zijn. De inzet van grootschalig materieel draagt alleen bij aan milieudoelen daar waar de bezettingsgraad voldoende is. Tussen busvervoer en individuele vervoermiddelen komen steeds meer andere gebruiksvriendelijke voorzieningen beschikbaar. Brabant maakt daarvan gebruik, en bewaakt daarbij de toegankelijkheid en betaalbaarheid van het reizen door een coherent provinciaal netwerk voor álle verschillende gebruikersgroepen. En overal geldt: daar waar er wordt uitbesteed of aanbesteed, kijkt Brabant niet alleen naar de laagste prijs, maar weegt ook mee of er maatschappelijk verantwoord ondernomen wordt, waarbij goede werkomstandigheden en diversiteit in het personeelsbeleid zeker niet op de laatste plaats komen.

4.5 Verkeersveiligheid

GroenLinks wil meer aandacht voor de verkeersveiligheid in Brabant. Het aantal verkeersdoden moet naar nul. Meer handhaving op het gebruik van de mobiele telefoon door weggebruikers is daarbij een preventieve maatregel met adequate voorlichting. Zie ook het hoofdstuk over veiligheid.

4.6 Stop uitbreiding Eindhoven Airport

GroenLinks wil geen groei van het aantal vluchten bij Eindhoven Airport gelet op de geluidsoverlast voor omwonenden, de te forse uitstoot van ultrafijne stikstof en de CO₂-uitstoot. GroenLinks wil duurzame keuzes maken en is tegen nog meer goedkope chartervluchten en landingen na 23.00 uur of vertrekken voor 7.00 uur. GroenLinks wil ruimere compensatie voor de omwonenden dan in het huidige leefbaarheidsfonds beschikbaar is.

4.7. Geen bomenkap bij Provinciale Wegen

GroenLinks wil geen bomenkap langs de Provinciale Wegen tenzij daar zeer dringende redenen voor zijn in verband met de verkeersveiligheid. Of kappen echt onvermijdelijk is, is de kernvraag. Mochten bomen gekapt moeten worden, dan moeten er in de directe omgeving meer of net zoveel bomen worden geplant. Deze bomen moeten van goede kwaliteit zijn.

4.8 Stimuleer carpoolen

Overal langs de Brabantse wegen zijn carpoolplaatsen te vinden. GroenLinks wil reizigers stimuleren gebruik te gaan maken van deze carpoolplaatsen door te zorgen voor meer veiligheid, betere verlichting en voorzieningen zoals meer laadpalen voor elektrische (deel-)auto's. Als meer mensen carpoolen en auto's delen verminderen we zowel de uitstoot van schadelijke gassen als het fileprobleem. Om dit doel te bereiken moet goed gekeken worden naar manieren waarop het gebruiken van carpoolplaatsen voor automobilisten aantrekkelijk wordt en ook het delen van auto's.

4.9. Meer treinverbindingen

Voor veel Brabantse studenten en forensen is de trein onmisbaar in het dagelijks leven. De spoorwegen zijn een levensader voor het transport in Brabant en dit zal alleen maar belangrijker worden. Om dit te bereiken pleit GroenLinks voor een verhoging van de frequentie van treinen. Op enkele lijnen zullen langere treinen ook wenselijk zijn wanneer dit mogelijk is. Daarnaast pleit GroenLinks voor overleg met NS/ProRail over uitbreiding van de internationale treinverbindingen zoals via het Eurekarailnet. GroenLinks wil naast een hogere frequentie ook meer treinen op nachtnetwerken.

4.10. Duurzame materialen en technieken

GroenLinks vindt dat nieuwe duurzame technieken, verbindingstypen en systemen gebruikt moeten worden bij de aanleg van nieuwe verbindingen en bij het verbouwen van oude. Ook pleit GroenLinks voor nieuwe slimme technologie in het verkeer en voor experimenten met het verbeteren van de doorstroom.

GroenLinks vindt dat het niet nodig is om alleen maar meer asfalt aan te leggen, meer asfalt werkt in veel gevallen niet en dus is het veel beter en goedkoper om technologie in te zetten om files te verminderen en het verkeer te versnellen. Er moet een goede en juiste overweging worden gemaakt in het verbeteren van onze Brabantse verbindingswegen.

4.11. Programmapunten Mobiliteit

1. GroenLinks pleit voor de aanleg van meer verlichte (snel)fietspaden, het stimuleren van het gebruik van (e-)bikes en het verbeteren en verlichten van bestaande fietspaden.
2. Om het gebruik van elektrische fietsen, ligfietsen en elektrische auto's zoveel mogelijk te stimuleren investeren wij in nieuwe infrastructuur en verbeteren wij bestaande voorzieningen.
3. GroenLinks zet in op de intensivering van het programma 'Fiets in de Versnelling', voor meer (snel)fietspaden in Brabant.
4. GroenLinks pleit voor de verbetering van fietspaden en andere fietsfaciliteiten, zodat meer mensen de fiets gaan nemen.
5. GroenLinks pleit voor meer wandelmogelijkheden in de natuur van Brabant. Het landelijke en provinciale wandelroutestelsel dient adequate bescherming te krijgen bijvoorbeeld in de Omgevingsverordening.
6. GroenLinks pleit voor betere aanbestedingen bij het OV, waarbij ook naar meer maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt gekeken, waaronder de arbeidsomstandigheden en diversiteit van personeel.
7. GroenLinks pleit voor het behouden van verbindingen naar dorpskernen, zodat jong én oud makkelijk kunnen blijven reizen.
8. GroenLinks is er voor de buschauffeurs en pleit voor goede werkomstandigheden, betere sociale veiligheid en lagere werkdruk.
9. GroenLinks pleit voor meer waardering en steun voor de vrijwillige chauffeurs en de bijbehorende projecten
10. GroenLinks pleit voor de aanpak van verkeersonveiligheid, op naar de nul verkeersdoden!
11. GroenLinks pleit voor het tegengaan van bomenkap langs de provinciale wegen tenzij nodig voor de veiligheid.
12. GroenLinks pleit voor de stimulering van carpoolen door heel Brabant.
13. GroenLinks pleit voor betere (internationale) spoorverbindingen met hogere frequentie en betere bereikbaarheid.

GROENLINKS

NOORD-BRABANT

14. GroenLinks pleit voor slimme oplossingen voor het wegennet en voor goede en duurzame aanleg van nieuwe verbindingen en wegen.
15. Brabant zet steviger in op slimme, nieuwe mobiliteitsconcepten.
16. GroenLinks pleit voor het aanleggen van de BrabantRail, een lightrailnetwerk vergelijkbaar met de Randstadrail.
17. GroenLinks pleit voor het beter benutten van onze vaarwegstructuur en stimuleert programma's die de transitie van weg naar water en programma's die de vergroening van de binnenvaart ondersteunen.

5. Schone economie

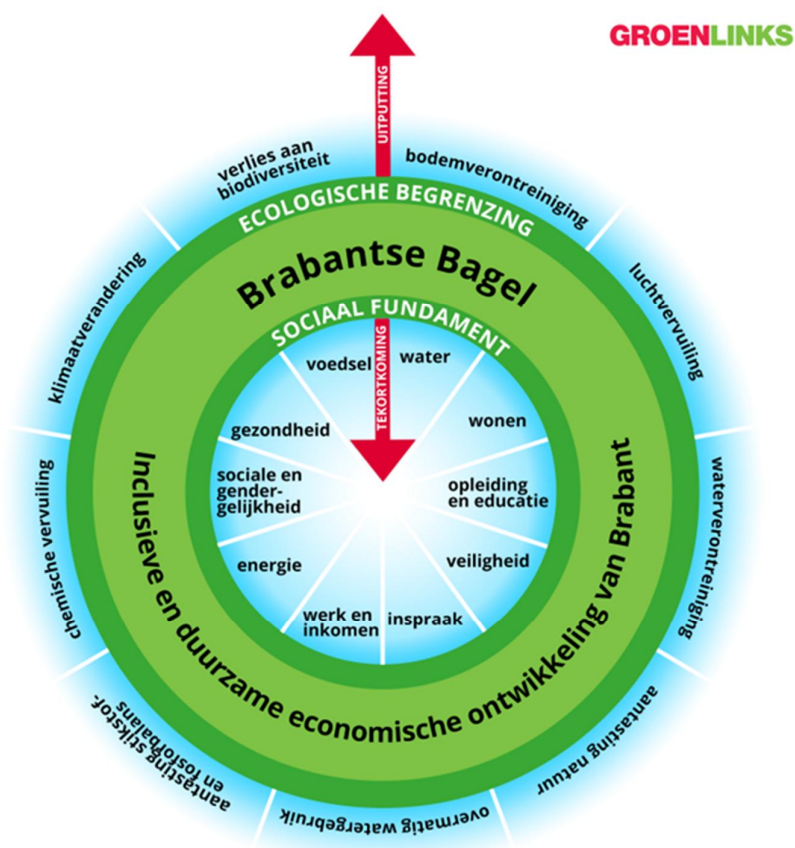
Werk voor iedereen

Het is tijd om onze Brabantse economie optimaal toekomstbestendig te maken. Dat kan door de overgang naar een duurzame economie te verbeteren en te versnellen. GroenLinks wil dat doen door beschikbare provinciale middelen te investeren in innovatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen, groene technologieën en duurzame energie. De resultaten van deze investeringen moeten ten goede komen aan iedereen. Bovendien kan hiermee sociale waarde gecreëerd worden en kan er massaal bespaard worden op ecologische schade en maatschappelijke kosten.

GroenLinks Brabant staat voor een duurzame Brabantse economie en kiest voor een nieuwe stevige koers richting een circulaire en inclusieve samenleving die klaar is voor de toekomst:

- Een innovatieve, kansrijke en sociale economie met groene banen en werk voor iedereen;
- Een circulaire economie met een goed inkoopbeleid waarbij herbruikbaarheid van producten en grondstoffen optimaal worden benut, en waarbij waardevernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen.
- Een energie-neutrale economie waarin inwoners, bedrijven en (kennis)instellingen maximaal profiteren van energiebesparing en van hun eigen lokaal opgewekte zonne- en windenergie.

5.1 De Brabantse Bagel

Brabantse Bagel om maatschappelijk verantwoord te investeren in Brabant

"De economie kan nooit groter zijn dan de mens en de aarde." Die eenvoudige boodschap is de basis van het donutmodel van econoom Kate Raworth. GroenLinks doopt, met toestemming van Raworth zelf, deze donut om tot de Brabantse Bagel.

5.2. Circulaire economie

GroenLinks is van mening dat er een ander woord voor het begrip *rendement* nodig is om de uitdagingen in het huidige economische systeem het hoofd te bieden. *Plat* economische groei meten en daar beleid op afrekenen, werkt niet meer. Naast het maken van winst, is het ook belangrijk om rekening te houden welke invloeden deze heeft op onze gezondheid, ons sociale leven en ons maatschappelijk welzijn. Wat ons betreft zijn andere economische maatstaven nodig die leiden tot minder vervuiling, behoud van natuur, en een economie die de draagkracht van de aarde niet overschrijdt, waar volgende generaties op kunnen voortbouwen.

In een circulaire economie hebben ondernemers naast het winstmakende doel ook andere doelen. Andere doelen betreffen o.a. de gezondheid en welzijn van mensen en hun omgeving (milieu) als belangrijke sociale waarden. Het maken van winst gaat dan gepaard met het behoud van het kwetsbare ecosysteem.

5.3. Circulaire Samenwerking

GroenLinks is van mening dat het de taak van de provincie is om in kaart te brengen wat voor grondstoftoevoer er is. Veel bedrijven hebben reststroom (elektriciteit en afval) maar daar is nog te weinig zicht op. Het leveren van overzicht hiervan is een taak van de provincie: een orgaan dat zich als netwerkbeheerder manifesteert en een platform biedt voor samenwerking. Op deze manier kan het begin van een keten gemaakt worden waar samenwerkingsverbanden zich kunnen ontplooien. Het is namelijk van belang dat bedrijven elkaar kunnen vinden. GroenLinks wil zich hiervoor inzetten. We zien de provincie als een onmisbare speler in duurzame economie. Wij zien het belang ervan in dat bedrijven, inwoners en (kennis)instellingen de benodigde ruimte krijgen om interactief met elkaar samen te werken, zodat lessen onderling worden uitgewisseld. En wat afval voor de een is, kan bruikbaar zijn voor de ander. Om deze reden wil GroenLinks dat de provincie het goede voorbeeld geeft door haar eigen inkoopbeleid volledig duurzaam in te richten, in de hoop dat andere schakels in het netwerk zich gestimuleerd voelen. Om de overgang naar een duurzame en innovatieve economie meer ruimte te geven, pleiten wij voor regelarme zones: inwoners en bedrijven moeten daar meer ruimte krijgen om samen met overheden en kennisinstellingen te experimenteren met nieuwe duurzame producten en diensten. De genoemde partijen horen daarbij niet tegen nodeloos belemmerende regelgeving en administratieve rompslomp op te lopen.

5.4. Brabant Fair Trade provincie

GroenLinks wil dat duurzaamheids- en sociale criteria voorop staan bij de werving van nieuwe bedrijven, bij de vorming van economische clusters en bij de gunning van opdrachten. In aansluiting hierop pleiten we ervoor dat Noord-Brabant een Fair Trade-provincie wordt waar eerlijke handel wordt gedreven.

5.5. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

De provincie heeft een stimulerende rol op het gebied van het promoten van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de Brabantse bedrijven. Maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent dat bedrijven verantwoordelijkheid dragen voor maatschappelijke problemen zoals luchtvervuiling, klimaatverandering, de arbeidsomstandigheden van werknemers en vergrijzing.

5.6. Een sociale economie in Brabant

De provincie werkt aan een sterke verbinding van de economie met de maatschappij zoals in de vorm van het collectief bezitten van zonnepanelen en windmolens. GroenLinks wil dat inwoners direct profijt hebben van technologische ontwikkelingen. Deze innovatieve trend in de energieopwekking, die neerkomt op een decentralisatie, zou haalbaar horen te worden voor iedereen die eraan deel zou willen nemen. Als het gaat om de ruimtelijke ordening die hiervoor nodig is, zou de provincie Brabant een stimulerende rol op zich kunnen nemen.

Daarnaast vindt GroenLinks dat de provincie zijn coördinerende rol moet verbeteren bij het stimuleren van bedrijven om mensen aan te nemen die een grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Ook zou de provincie zelf het goede voorbeeld moeten geven door binnen haar eigen organisatie leerwerkplekken, stages en werk te creëren voor deze doelgroep.

Wij willen daarnaast de maatschappelijke risico's van innovaties in kaart brengen en de voorwaarden scheppen om de risico's zo veel mogelijk te beperken (denk aan zelfrijdende auto's).

Zelfstandigen in sectoren zoals bijvoorbeeld kunst, cultuur en journalistiek hebben vaak een zwakke onderhandelingspositie. Bij openbare aanbestedingen van de overheid is de onderhandelingsruimte voor deze zelfstandigen beperkt. GroenLinks stimuleert de invoering van een Fair Practice Code bij aanbestedingen van de provincie. Deze Fair Practice Code zal als leidraad dienen voor eerlijke kansen en voorwaarden en tarieven.

5.7. Biobased Economy

In een biobased economy werken topsectoren zoals chemie, tuinbouw, agrofood, logistiek, energie en water samen aan een duurzame samenleving. Volgens GroenLinks biedt deze transitie veel kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. De omschakeling van het uitputten van natuurlijke voorraden naar een industrie die draait op hernieuwbare grondstoffen is essentieel voor een duurzame economie. Het is goed om erop in te zetten, dat de provincie Brabant een koploper-positie krijgt in die biobased economy.

Verder wil GroenLinks dat de provincie het goede voorbeeld geeft door haar inkoopbeleid duurzaam te maken. Wij pleiten ervoor dat de provincie alle (potentiele) partijen stimuleert biobased te ondernemen. Daarnaast is het van belang dat de provincie zelf, in het belang van de transitie naar een biobased economy, financiële middelen veiligstelt.

Ook willen wij dat, wanneer er bij de transitie beperkingen blijken voort te komen uit provinciale wet- en regelgeving, de provincie beziet of deze

beperkingen door aanpassing van die wet- en regelgeving kunnen worden opgeheven.

5.8 Groene starters en het midden- en kleinbedrijf

Dagelijks starten Brabanders een nieuwe onderneming om te werken aan de uitdagingen van de toekomst. De regio Eindhoven-Helmond behoort tot een van de meest inventieve regio's ter wereld. GroenLinks ondersteunt groene startups en het mkb die zich richten op vraagstukken rondom schone en slimme mobiliteit, voeding en gezondheid, groene energie en chemie. De provincie dient provinciale fondsen zo in te richten dat deze startups en het mkb makkelijker financiering kunnen verkrijgen om te starten en door te groeien. Hiertoe zoekt het naar meer partijen, zoals banken en zorginstellingen, om via cofinanciering investeringen in Research & Development voor groene startups en het MKB te bewerkstelligen. Door middel van (opstart)subsidies en leningen kan het circulair ondernemerschap in onze provincie verder verstevigd en aangejaagd worden.

5.9 Kennis en innovatiecampussen

De Brabant oncology campus (BRON) is in 2017 gestart om de kwaliteit van het leven van kankerpatiënten te verbeteren en daarbij voor iedere patiënt hoogwaardige zorg te leveren. De BRON Campus in Breda is opgezet in samenwerking tussen de overheid, bedrijven, onderwijs en onderzoeksinstituten om ook op innovatieve wijze de toegepaste kennis in de oncologiezorg te verspreiden en versterken.

Pivot Park in Oss is een kenniscampus die zich focust op farmaceutische innovaties. Na het vertrek van Organon hebben de provincie, de gemeente Oss, de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij en MSD geïnvesteerd om de basis te leggen voor een succesvol ecosysteem rondom gezondheidszorg en farma.

GroenLinks wil dat de provincie blijft stimuleren in de ontwikkeling van kennis- en innovatiecampussen die bijdragen aan vraagstukken rondom zorg en welzijn, slimme en duurzame mobiliteit, voedsel en landbouw, datascience en groene chemie en energie. Bedrijvigheid en ondernemingen die uitgaan van innovatief en circulair ondernemen waar Brabanders van kunnen profiteren, verdienen onze steun.

De provincie moet hierbij faciliteren om het bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en burgerinitiatieven bij elkaar te brengen en duurzame groei en cross-overs te bewerkstelligen. GroenLinks ziet daarbij kansen voor een verdere versteviging en het bij elkaar brengen van grote bedrijven met het Brabantse mkb. Door aanwezige partijen met elkaar te verbinden, kan de provincie een schakelfunctie vervullen in het

bespoedigen en versterken van campussen met bedrijvigheid die zich richten op toekomstgerichte vraagstukken.

5.10. Hoe te organiseren? Meer burgerparticipatie en samenwerking

GroenLinks ziet een duidelijke rol voor de provincie: provincie zou als medebestuurder andere bestuurders bij elkaar horen te brengen. Vanuit een soort *convenant power*. Thema's gerelateerd aan de provincie zijn op een of andere manier gelinkt aan elkaar. Voorbeeld: als het gaat om landbouw, kan er vanuit het thema duurzame economie voor worden gezorgd dat er na verwijdering van asbest zonnepanelen op daken worden aangebracht.

Steeds meer inwoners willen zeggenschap krijgen over de productie van lokaal opgewekte groene stroom. De populariteit van zonnepanelen en de groei van het aantal energiecoöperaties leveren hiervoor het bewijs. Maar het gaat GroenLinks nog niet snel genoeg. En vooral bij de bouw van windmolens hebben mensen ondersteuning nodig. Wij willen dat de provincie inwoners en gemeenten helpt bij het ontwikkelen van coöperatieve windenergie door burgerparticipatie als eis op te nemen in ruimtelijke ontwikkelingsplannen. Hierdoor worden omwonenden en omliggende bedrijven actief betrokken bij de planontwikkeling. Inzet van de plannen moet niet schadeloosstelling zijn van inwoners en bedrijven, maar actieve deelname in de exploitatie. Doordat op voorhand duidelijk is dat zij middels de koop van stukjes windmolen participeren in de exploitatie, worden alle betrokkenen gedwongen tot een open en actief zoek- en ontwikkelproces. Windparken worden zo met draagvlak van de Brabanders ontwikkeld. En zo profiteren zij van zelf opgewekte groene stroom, blijft het rendement van de molen in de lokale economie en komen de molens op plaatsen waar daar draagvlak voor bestaat.

Voor de energievoorziening van de toekomst is het van groot belang dat energie meer lokaal kan worden opgewekt en opgeslagen. De accu's van elektrische auto's en ander elektrisch (openbaar) vervoer kunnen voor die opslag een rol van betekenis vervullen.

5.11 Arbeidsmarkt

Werk zorgt voor inkomen, structuur en zingeving in het leven. Het hebben van werk bepaalt ook vaak hoe veerkrachtig iemand is. GroenLinks wil dat elke Brabander toegang heeft tot scholing en werk. De provincie moet dan ook een stevige rol pakken in het verbinden van bedrijven, kennis- en opleidingsinstituten en gemeenten om werk te maken van 'leven lang ontwikkelen'.

GroenLinks is voorstander van investeren in een zogenaamde 'parallele arbeidsmarkt' naast de reguliere arbeidsmarkt, samen met de maatschappelijke partners. Zodat iedereen die wil werken, kan werken.

Waar het tijdelijk werk betreft, zoals arbeidsmigratie, stellen we voorwaarden aan fatsoenlijke arbeidsomstandigheden en huisvesting.

We stimuleren een arbeidsmarkt (en maatschappij) met ruimte voor iedereen, sociaal ondernemerschap, verwezenlijking van ons volledige Brabantse arbeidspotentieel en versterking van onze sociaal-maatschappelijke veerkracht.

5.12 Behoud en ontwikkeling expertise veiligheid en milieu

Bij onze drie Brabantse Omgevingsdiensten is sinds 2013 de provinciale expertise gebundeld op het gebied van veiligheid, milieu en handhaving. Vanuit commerciële partijen, maar ook vanuit andere overheden, is deze expertise zeer gewild. Medewerkers worden dan ook regelmatig 'weggekocht'. GroenLinks vindt dat collega-overheden hier scherp op aangesproken moeten worden (we zijn immers één overheid, met gemeenschappelijke taken en doelen voor de Nederlandse samenleving). En dat er vanuit het provinciale arbeidsmarktbeleid geïnvesteerd moet worden in behoud en ontwikkeling van de voor de provincie vitale functies van veiligheids- en milieuexpert.

5.13. Digitalisering

De digitalisering gaat in een enorm tempo. Het brengt grote maatschappelijke veranderingen met zich mee. Waaronder kansen voor onze maatschappij en economie, zeker in de hoog-innovatieve provincie die we zijn. Maar ook risico's op digitale tweedeling, baanverlies, cybercrime en hacking. GroenLinks wil in Brabant de maatschappelijke en economische kansen van digitalisering faciliteren en stimuleren. En de risico's goed in kaart brengen (en houden) en waar nodig regels stellen en handhaven. Denk daarbij bijvoorbeeld concreet aan de toegang tot provinciale informatiestromen en de veiligheid van onze drinkwatervoorraden.

5.14 Groene en duurzame bedrijventerreinen

In Brabant liggen veel hectaren aan bedrijventerreinen en wordt er nog steeds veel grond door gemeenten uitgegeven voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Het verstandig omgaan met de beschikbare ruimte en het Brabantse landschap is een noodzakelijke voorwaarde voor een duurzame economie. GroenLinks wil dat de provincie in samenwerking met gemeenten en regio's streeft naar een zorgvuldige afstemming over in de toekomst uit te geven bedrijventerreinen. Zo kunnen we een pas op de plaats maken bij het opgeven van natuur en landschap bij de vorming van nieuwe bedrijventerreinen en inzetten op een hogere kwaliteit bij bestaande bedrijventerreinen door herstructurering.

Daarnaast liggen er volop kansen voor het vergroenen en verduurzamen van bedrijventerreinen. GroenLinks wil dat de provincie investeert in

schone energie door zonnepanelen en windmolens op (braakliggende) gronden van bedrijventerreinen (tijdelijk) toe te staan. Ook actieve natuurontwikkeling en -beheer en waterberging dienen meegenomen worden in de (her)ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijventerreinen. Verder moet er een striktere naleving en handhaving komen van de Wet Milieubeheer; Brabantse bedrijven dienen stappen te zetten richting een groene bedrijfsvoering.

5.15. Brabant Dierproefvrij

De provincie investeert, alleen en met partners, veel in de Brabantse economie. GroenLinks wil uitsluiten dat er overheidsgeld gaat naar bedrijven en onderzoeksinstituten die gebruik maken van proefdieren. Ook willen we actief innovaties aanjagen die een alternatief zijn voor gebruik van proefdieren, bijvoorbeeld voor levensreddende medische technologie en behandelingen. We willen een provincie waarin voor onderzoek en ontwikkeling niet langer dieren worden gebruikt. Hightech en innovaties zónder dierenleed, daarin moet Brabant vooroplopen.

5.16 Duurzame vrijetijdsector

Steeds meer toeristen weten Brabant te vinden. Door een diversiteit aan natuurgebieden en erfgoed, vernieuwende kunst en cultuur, design en technologie maar ook festivals en attractieparken heeft Brabant voor bezoekers veel te bieden. De sector biedt de laatste jaren steeds meer werkgelegenheid en de bestedingen in Brabant nemen toe. GroenLinks zet in op een duurzame groei van de vrijetijdseconomie. Hierbij kiezen we voor kwaliteit van toeristisch aanbod en spreiding van toeristen over de provincie. Het werken met themajaren zoals Dutch Design, Brabantse Meesters en Agrifood om Brabant als internationale bestemming te positioneren werpen hun vruchten af om onze provincie op de kaart te zetten en verdienen opvolging.

GroenLinks wil daarnaast dat het Brabantse Leisure Ontwikkel Fonds doorontwikkeld wordt. Het fonds moet zich meer richten op het verduurzamen van het bestaande aanbod, maar ook voor het ondersteunen van nieuwe en kleinschalige vormen van experience en slow leisure. Daarnaast blijft GroenLinks kritisch op de inzet van publieke middelen richting instellingen die zich bezig houden met de marketing van onze provincie.

5.17. Programmapunten schone economie

1. Wij willen Brabant koploper maken als het gaat om het realiseren van een gezonde leefomgeving.

2. GroenLinks wil de Brabantse economie toekomstbestendig maken door te investeren in innovatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen, groene technologie en duurzame energie.
3. De provincie gaat sociale en duurzaamheidscriteria hanteren bij de werving van nieuwe bedrijven, de vorming van economische clusters en de gunning van opdrachten.
4. De provincie stimuleert bedrijven om mensen, die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, aan te nemen. De provincie geeft het goede voorbeeld door binnen haar eigen organisatie leerwerkplekken, stages en werk voor deze doelgroep te creëren.
5. GroenLinks investeert in groene start-ups en het mkb en richt hiertoe bestaande provinciale fondsen anders in. Daarnaast investeren we in verdere groei van circulair ondernemerschap door meer financiering vrij te maken voor Research & Development.
6. De provincie zet middelen vanuit Economie en Arbeidsmarkt in voor behoud en ontwikkeling van expertise bij de Omgevingsdiensten op het gebied van veiligheid en milieu.
7. De provincie maakt haar eigen inkoopbeleid zo veel mogelijk circulair.
8. De provincie Noord-Brabant wordt een Fair Trade-provincie en werkt samen met de Brabantse gemeenten aan meer eerlijke producten in bedrijven, winkels, horeca, het provinciehuis en op scholen.
9. Er komt een provinciale aanmoedigingsprijs ter stimulering van innovatief, groen en sociaal ondernemerschap in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
10. GroenLinks wil dat de provincie aantrekkelijk wordt voor bedrijven die zich willen richten op *biobased economy*. Het streven is om Brabant een koploper-positie te geven bij *biobased economy*.
11. De provincie werkt intensief samen met het bedrijfsleven, gemeenten en onderwijs- en kennisinstellingen aan het behouden en versterken van strategische kennis en technologie.
12. De provincie stimuleert onderwijs en onderzoek ter stimulering van een duurzame economie.
13. Programma's voor digitalisering komen in belangrijke mate ten goede aan de maatschappelijke transitie van langer thuis wonen en verduurzaming energie.

14. De provincie helpt scholen en opleidingsinstellingen bij het digitaal scholen en weerbaar maken van nieuwe generaties Brabanders.
15. De digitale weerbaarheid van 'oudere' Brabanders bevorderen we door samenwerking en 'praktijkleren' op wijkniveau.
16. De provincie maakt een strategisch integraal digitaliseringsplan dat beschrijft hoe en wanneer de provincie faciliteert, stimuleert, reguleert en handhaaft.
17. De provincie investeert in innovaties die gebruik van proefdieren bij onderzoek en productontwikkeling overbodig maken.
18. De provincie investeert niet in onderzoek en innovaties waarbij proefdieren worden gebruikt.
19. GroenLinks wil dat de provincie blijft investeren in kennis- en innovatiecampussen die een bijdrage leveren aan het oplossen van toekomstgerichte vraagstukken rondom zorg en welzijn, voedsel en landbouw en schone energie.
20. De provincie maakt afspraken over werkzekerheid, maatschappelijk verantwoord ondernemen, huisvesting en scholing met bedrijven en instellingen die zich hier vestigen en die van Brabantse werklocaties gebruik willen maken.
21. GroenLinks ondersteunt sociale innovatie in en tussen bedrijven en instellingen door het creëren van experimenteerruimtes en experimentele werkloosheidsvrijezones.
22. We stimuleren het opzetten van een netwerk aan mobiliteitscentra.
23. GroenLinks wil meer aandacht voor scholing, verbetering van vaardigheden, techniek, versterking van het vmbo en mbo en verbindingen tussen onderwijsinstellingen en bedrijven.
24. GroenLinks wil een zorgvuldige afstemming binnen de provincie voor de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en de uitgifte van grond bij de vorming van nieuwe bedrijventerreinen. Kwaliteit verdient de voorkeur boven kwantiteit.
25. GroenLinks zet in op een stevige verduurzaming en vergroening van Brabantse bedrijventerreinen. Investeringsvormen in schone vormen van energieopwekking, actieve natuurontwikkeling en -beheer en waterberging zijn de basis voor circulaire en groene bedrijventerreinen.
26. GroenLinks ziet erop toe dat de provincie, in samenwerking met gemeenten, strenger toeziet op de handhaving van de Wet Milieubeheer.

Bedrijven in Brabant dienen stappen te zetten richting een circulaire bedrijfsvoering.

27. GroenLinks zet in op een verduurzaming van de vrijetijdseconomie. We kiezen voor kwaliteit van toeristisch aanbod, spreiding van toeristen over de provincie door middel van thematische profilering en het ondersteunen van nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding.

6. Energietransitie

6.1. Brabant koploper op het gebied van energietransitie

We willen een gezonde planeet met een veilig klimaat. Daar wil GroenLinks in Brabant zijn verantwoordelijkheid in nemen. We moeten kansen benutten en stappen zetten.

Wij willen dan ook dat de provincie zich onverkort inzet om de gestelde klimaatdoelen te bereiken. Dit betekent dat Brabant de uitstoot van broeikasgassen fors hoort te reduceren door naast energiebesparing te investeren in duurzame energie, waaronder zonne- en windenergie, slim asfalt, aardwarmte en warmtenetten.

GroenLinks wil dat Brabant in 2035 energieneutraal is. Deze ambitie biedt kansen voor innovatieve ondernemers, slimme technici en initiatiefrijke burgerinitiatieven welke we willen ondersteunen.

6.2. Inwoners moeten profiteren en zeggenschap krijgen

Over de productie van (lokaal) opgewekte groene stroom. Zowel bij zonne- als bij windparken willen we dat de provincie inwoners en gemeenten helpt en burgerparticipatie als eis wordt opgenomen in de ruimtelijke plannen. Zo kunnen warmtenetten, zonne- en windparken ontwikkeld worden met draagvlak van de Brabanders.

Voor de energievoorziening van de toekomst is het van groot belang dat energie meer lokaal kan worden opgewekt en opgeslagen. Innovatie in de mogelijkheden tot opslag is hierbij een speerpunt.

Wij willen gaan naar een goede energiemix om Brabant energieneutraal te maken. Daarvoor is de samenwerking met regio's, gemeenten, energiecollectieven en inwoners de kern. Alle energievisies en acties willen we op elkaar afstemmen. Juist hierin willen we als provincie een coördinerende rol oppakken. Provincie, gemeenten, woningcorporaties en particulieren staan voor een enorme opgave om de bestaande woningvoorraad van 1,1 miljoen woningen in Brabant te verduurzamen. De provincie blijft ver achter bij het bereiken van de doelstellingen op het gebied van de nul-op-de-meter-woningen. Bovendien moet alle woningen in Brabant uiterlijk in 2050 aardgasvrij zijn.

Daarbij is voor GroenLinks van belang dat iedereen mee moet kunnen doen en dat daarvoor middelen beschikbaar dienen te zijn.

6.3 Warmtenetten

Met warmtenetten kunnen we grootschalig veel huishoudens relatief snel en goedkoop van het aardgas afhaken. GroenLinks wil verder investeren in warmtenetten, bijvoorbeeld via geothermie, om verdere verspilling van warmte tegen te gaan.

6.4 Programmapunten energietransitie

1. Inwoners moeten betrokken worden en zeggenschap krijgen bij de energietransitie.
2. Brabant moet koploper worden op het gebied van energietransitie en in 2035 energieneutraal zijn.
3. De provincie ondersteunt en faciliteert burgerinitiatieven op het gebied van de energietransitie.
4. De energietransitie moet betaalbaar zijn voor de Brabantse inwoner.
5. De provincie zorgt voor de kennisdeling op het gebied van de energietransitie ook op het gebied van zonne-energie, windenergie, woningisolatiemaatregelen en bijvoorbeeld het warmtenet. Brabant gaat gemeenten ondersteunen bij het formeren van deskundigenteams en helpdesks die inwoners zonder winst oogmerk voorzien van deskundig advies bij het isoleren van woningen en andere duurzaamheidsmaatregelen aan en rond hun woning.
6. De provincie stimuleert het collectief bezitten en benutten van zonnepanelen en windmolens.
7. De provincie moet meer 'meters' maken bij het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad.
8. GroenLinks wil dat de provincie de mogelijkheden van warmtenetten verder onderzoekt en daarbij ook een transparant register van Brabantse warmtebronnen opstelt.
9. Bij het plaatsen van zonnepanelen geldt: eerst alle Brabantse daken vol, dan pas inpassing in de natuur.
10. GroenLinks wil waar mogelijk (om)scholing van technisch personeel stimuleren, zodat zij aan de slag kunnen in de energietransitie. Voor de energietransitie zijn veel technisch geschoolde mensen nodig. Momenteel is er een tekort aan technici terwijl er nog veel mensen aan de kant staan.

7. Kunst en Cultuur

7.1. Kunst en cultuur, verbeelders van verleden, heden en toekomst

Kunst daagt uit, duikt op onverwachte plekken op, verbindt en bevraagt ons. Kunst laat werelden zien en horen die er (nog) niet zijn. Kunst roept nieuwe gedachten op. In een land van duizend-en-een meningen is een flinke dosis reflectie, empathie en creativiteit broodnodig. Cultuur verrijkt, vernieuwt, verbindt en verzacht. Kunst maakt dingen duidelijk en scherpt je denken. Kunst biedt inspiratie om tot nieuwe ideeën en oplossingen te komen. Kunst en cultuur dragen volop bij aan de levendigheid van onze provincie, zorgen voor ontmoeting tussen mensen, maken denkbeelden en dragen bij aan onze identiteit. Cultuur is voor iedereen.

Lokaal en regionaal dragen kunst en cultuur in belangrijke mate bij aan het economische klimaat. Dat cultuur een gunstig effect heeft op de economie, is al lang bewezen. Het draagt namelijk ook bij aan een goed vestigingsklimaat voor werknemers. Dat betekent niet dat cultuur slechts wordt ingezet als prikkel om de economie aan te jagen. Kunst en cultuur moeten op zichzelf kunnen bestaan. Durven investeren in cultuur zonder dat er direct een economisch belang aan wordt gehangen vindt GroenLinks vanzelfsprekend.

Vernieuwers, talenten en makers verdienen een eerlijke kans en voldoende experimenteerterruimte in het grote speelveld. Als we kunstenaars betrekken bij maatschappelijke vraagstukken, zoals eenzaamheid en laaggeletterdheid, inrichting van het landschap, innovaties in de economie en zorgsector, dan zorgt dit voor kruisbestuiving en innovaties.

We kunnen ervan op aan dat de culturele iconen van Brabant, de kunstenaars en de kunst- en culturele instellingen die nu al het verschil maken op provinciaal (en landelijk) niveau hun rol goed oppakken als zij daarvoor de ruimte en het vertrouwen krijgen. Vanzelfsprekend geldt dit ook voor nieuwe kunstenaars. Naast het ondersteunen van de gevestigde instellingen wil GroenLinks dat ook de kleine producties een kans krijgen. Wij investeren liever in mensen die de cultuur creëren en soms in gebouwen (ateliers) als dat voor de makers van belang is.

GroenLinks wil dat cultuur voor iedereen toegankelijk is en dat iedereen hiervan kan genieten. Het stimuleren van jongeren kan bijvoorbeeld door hen er zelf mee bezig te laten zijn of door hen naar voorstellingen te laten gaan. Zonder aanwas van onderop en doorontwikkeling van de middelgrote en grotere kunst- en cultuurinstellingen ontbreekt het aan de zo broodnodige kunstzinnige en culturele dynamiek in de provincie.

7.2. Samen optrekken met de stedelijke regio's

De provinciale overheid dient een bij deze tijd passende nieuwe visie op kunst en cultuur te formuleren en vooral ook om die visie samen met gemeentes, de rijksoverheid en betrokkenen uit het culturele veld vorm en inhoud te geven.

Door de drastische bezuinigingen in de culturele sector zijn er nieuwe vormen van samenwerking ontstaan. GroenLinks ondersteunt de gedachte dat het Cultuurbeleid 2.0 omgevingsbeleid moet zijn, waarbij de stedelijke regio's een centrale rol spelen. Afstemming tussen provincie en de steden in Brabant zorgt voor een Brabants cultuurbeleid waarbij het totale ecosysteem, van breedte- tot topcultuur, binnen de culturele sector aanwezig zijn en elkaar versterkt. Subsidie kan zo doeltreffender worden verstrekt en afgestemd met het rijk. Het aanbod voor het publiek wordt er gevarieerder van en cultuur wordt zo bereikbaarder in onze provincie.

7.3. (Cultuur)educatie toegankelijk voor iedereen!

GroenLinks vindt dat (cultuur)educatie beschikbaar moet zijn voor jong en oud en zeker ook voor mensen met een smalle beurs. De cultuureducatie binnen scholen mag meer worden gestimuleerd en verstevigd. Samen met gemeenten zet de provincie zich in voor een toegankelijk en duurzaam voorzieningenniveau van buitenschoolse cultuureducatie.

Taal en cijfers zijn overal. Meer dan ooit hebben mensen de basisvaardigheden taal en rekenen nodig om te kunnen functioneren in de maatschappij. Nog steeds is het aantal laaggeletterden zeer hoog. Tien procent van de Brabanders kan niet goed lezen en schrijven. De provincie vervult een stimulerende rol in het bestrijden van laaggeletterdheid.

Voor een deel van de samenleving gaat de digitalisering te snel. Wie digitaal onvoldoende meekomt, is de laaggeletterde van de toekomst. Het provinciale beleid om Brabantse onderwijsinstellingen optimaal toe te rusten om mediawijze leerlingen af te leveren zetten we voort en breiden we uit. Daarin zien we ook een rol voor bibliotheken, die gemakkelijk toegankelijke zijn voor kwetsbare groepen.

Daarnaast moeten we achterstanden die er al zijn, zo goed mogelijk wegwerken. Als brede maatschappelijk georiënteerde lokale en regionale centra zijn bibliotheken onmisbaar in de samenleving. Op deze plekken kunnen mensen hun taalvaardigheden en digitale vaardigheden ontwikkelen en daarmee hun welzijn vergroten. GroenLinks zet zich ervoor in dat de provinciale ondersteuning aan bibliotheken en cultuureducatie stevig wordt voortgezet.

7.4. Zorgvuldig omgaan met cultureel erfgoed

In de afgelopen jaren heeft de provincie gebouwd aan een modern erfgoedbeleid. Hierdoor is veel cultureel erfgoed veiliggesteld voor de toekomst. Vier verhaallijnen (bestuurlijk, bevochten, religieus en innovatief Brabant) ondersteunen het bewaken van het Brabantse erfgoed. GroenLinks wil dat dit beleid wordt voortgezet. Zo kunnen er duidelijke keuzes worden gemaakt. Bij de herinrichting van de grote erfgoedcomplexen moet ruimte zijn voor initiatieven van omwonenden en voldoende aandacht voor al die vrijwilligers die bezig zijn om de geschiedenis van hun omgeving vast te leggen. Hierdoor ontstaat een duurzame verbinding van de monumenten en de mensen uit hun omgeving. Voor specifieke monumenten dient er specifiek beleid te zijn. Zo verdienen onze historische molens ondersteuning van de provincie en willen we dat er een groene verhaallijn wordt ontwikkeld die de geschiedenis van de duurzaamheid vertelt. GroenLinks pleit voor een stevige inzet van de provincie voor het behoud van bijzondere landschappelijke elementen zoals historische laanstructuren, landschapsparken en forten.

7.5 Museumbeleid

In het streven naar vernieuwing van het cultuurbeleid en verbreding van het publieksbereik dreigt sinds de laatste jaren de museumsector volledig buiten de boot te vallen. Musea vormen echter een cruciaal element in het erfgoedbeleid en in de culturele bewustwording van Brabant. Voor een volwaardig museumbeleid dat de volle breedte van het culturele veld bestrijkt is het noodzakelijk om – naast het bestaande, sterk op vernieuwing en de kunsten gerichte beleid en de daarbij aansluitende subsidieregelingen, nieuw beleid te formuleren inzake de rol van Brabantse musea in behoud van het Brabantse culturele (roerende) erfgoed en een daarop aansluitende, eigentijdse, vernieuwende rol in erfgoededucatie. Dat zal ook moeten leiden tot een financiering die niet alleen – zoals de huidige regelingen - op de kunsten gericht is maar ook op het museale erfgoed en zijn publieke rol.

7.6. Programmapunten Kunst en Cultuur

1. Voor de versterking van de Brabantse Culturele sector trekt de provincie nog intensiever op met de steden in Brabant. Zo halen we meer subsidie naar Brabant vanuit de EU, het Rijk, particuliere fondsen en bedrijfsleven.

2. Het Brabant Cultuurfonds en Kunstloc Brabant moeten bovenal vernieuwers en talenten kansen geven waardoor cultuur vernieuwd, spannend en aantrekkelijk wordt.
3. Het Jeugdcultuurfonds moet ook de komende jaren jongeren de kans geven met muziek, kunst en cultuur aan de slag te gaan.
4. De ondersteuning aan de Philharmonie zuidnederland wordt voortgezet en het subsidiebedrag wordt verhoogd.
5. Ondersteuning van klassieke muziek, educatie op scholen en ondersteuning van ensembles en vocalisten van de Oude Muziek wordt opgepakt
6. Jonge kunstenaars worden bij provinciale projecten betrokken, zodat zij meer kans krijgen om zich te laten zien.
7. Er moet ruimte komen voor vernieuwers en nieuw talent. Dit wil zeggen ruimere mogelijkheden en budget beschikbaar stellen voor intreders via passende provinciale subsidieregelingen.
8. Verbindingen met andere maatschappelijke domeinen te stimuleren en daarvoor beleid en passende stimuleringssubsidiereregelingen te ontwikkelen, door meer ruimte te bieden aan makers en kunst en culturele instellingen die sociaal-artistische projecten ontwikkelen.
9. Cultureel Ondernemerschap te stimuleren, gericht op het tot stand komen en belonen van een gezonde financieringsmix voor de culturele ondernemer.
10. Cultuureducatie, zoals in de vorm van de Culturele Loper wordt uitgebreid zodat alle gemeenten in Brabant meedoen en scholen maximaal kunnen profiteren.
11. De steun voor het provinciaal Jeugd Cultuurfonds blijft.
12. De 18 Brabantse basisbibliotheken vormen samen met Cubiss een belangrijk netwerk dat ervoor zorgt dat er in Brabant een toegankelijk en gevarieerd aanbod is van informatie voor alle Brabantse inwoners. GroenLinks wil initiatieven van Cubiss en de basisbibliotheken ondersteunen op basis van maatschappelijke toegevoegde waarde.

13. Veel inspanning moet worden geleverd om het aantal laaggeletterden in Brabant terug te dringen.
14. De steunfunctie-instellingen op het gebied van kunst en cultuur, erfgoed, zorg en welzijn blijven aanspreekpunt voor advies en ondersteuning en werken maximaal samen.
15. Het erfgoed van Brabant moet over de gehele provincie goed bereikbaar zijn voor jong en oud.
16. De provincie maakt zich sterk voor het behoud van bijzondere landschappelijke elementen, zoals historische laanstructuren, landschapsparken en forten.

8. Veiligheid in Brabant

Zichtbare criminaliteit neemt steeds verder af in Brabant. De daling van de zichtbare criminaliteit is positief, maar we moeten de onzichtbare criminaliteit niet uit het oog verliezen. Deze criminaliteit speelt zich af buiten het zicht van de meesten, in de onderwereld. Deze onderwereld wil zich maar al te graag vermengen met de bovenwereld. Het is van groot belang dat de provincie, in samenwerking met al haar partners, stevig inzet op de aanpak van deze criminaliteit, en hier een zero-tolerance beleid tegen voert. Het is belangrijk dat gemeenten samen met de provincie werken aan een veiligere leefomgeving. Iedereen verdient het om zich veilig te voelen. Een veilige leefomgeving biedt de ruimte voor verschillen, zodat iedereen zichzelf kan zijn.

8.1. Ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit, waarbij de onderwereld zich vermengt met de bovenwereld, moet in Brabant hard worden aangepakt. Zeker in onze provincie is het belangrijk dat er meer tijd en geld besteed wordt aan het opsporen en bestraffen van ondermijning. De provincie kan hiervoor haar lobby bij de landelijke overheid versterken en zo meer agenten naar Noord-Brabant trekken. Ook binnen het handelen van de provincie is het van belang dat de integriteit wordt gewaarborgd. Zo kunnen vergunningaanvragers, -houders en subsidieaanvragers worden gecontroleerd op hun integriteit. Hiervoor kan de provincie de wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) inzetten. Om dit goed te controleren, is er meer personeel nodig.

Nu het gebruik van softdrugs gedoogd wordt maar de productie niet, ontstaan er in Brabant veel illegale plantages. Ook worden er veel harddrugs (synthetische drugs) geproduceerd in de zogeheten drugslabs. Deze drugslabs bevinden zich vaak in het buitengebied. GroenLinks wil meer toezicht in het buitengebied om een eind te maken aan deze illegale productie van drugs en de illegale dumping van drugsafval.

Om ondermijnende criminaliteit (mensenhandel, uitbuiting arbeidsmigranten, illegale prostitutie, drugsproductie) op vakantieparken tegen te gaan, introduceren we een programma om onze vakantieparken te (re)vitaliseren. We zoeken daarbij aansluiting bij een vergelijkbaar programma in Gelderland. Hierbij zetten we in op intensievere handhaving in samenwerking met gemeenten of het mogelijk opkopen van vakantieparken om meer natuur of recreatiemogelijkheden te ontwikkelen. We vragen hierbij steun van het Rijk.

De Wet Bibob, ook wel de Wet Bevordering Integriteitsbeoordeling door het Openbaar Bestuur, is een wet die ervoor zorgt dat de provincie weet met wie zij zaken doet. De wet stelt de provincie in de gelegenheid om te onderzoeken of partners integer zijn en hier ook naar handelen.

GroenLinks wil verdere intensivering van de Wet Bibob om vergunningaanvragers, -houders, projectontwikkelaars en subsidieaanvragers te controleren op hun integriteit. Het bestuur moet er alles aan doen om alleen met integere partners samen te werken aan een mooier Brabant.

8.2. Verkeersveiligheid

GroenLinks zet in op nul verkeersdoden. Onveilige verkeerssituaties moeten worden aangepakt. Dit kan de provincie niet alleen. Het is belangrijk dat hierin de samenwerking wordt opgezocht met onze inwoners én onze partners. Inwoners weten namelijk vaak zelf het beste waar de onveilige situaties zich bevinden. GroenLinks vindt dat de provincie hierin een actieve rol moet aannemen door in gesprek te gaan met inwoners en partners. De bevindingen die hieruit voortkomen kunnen worden gecombineerd met data-analyses om zo tot de beste oplossing te komen. Daarnaast is het belangrijk dat er gewaakt wordt voor de veiligheid van de snelfietspaden. GroenLinks ondersteunt de ambitie om deze aan te leggen van harte, maar vindt wel dat de veiligheid hiervan goed moet blijven gewaarborgd.

8.3. Online veiligheid

Online veiligheid wordt steeds belangrijker. De provincie heeft toegang tot veel gegevens. Daarbij horen ook veel persoonlijke, privacygevoelige, gegevens. De provincie moet er alles aan doen om deze gegevens veilig te houden en misbruik te voorkomen. Ontwikkelingen in de cyberwereld gaan snel. Het is dan ook van groot belang dat de provincie haar ICT-beleid constant blijft vernieuwen, de ontwikkelingen nauwlettend volgt en waar mogelijk voorop blijft lopen op het gebied van veiligheid. De aanstelling van een Chief Intelligence Officer (Chef gegevensbeveiliging) is wat GroenLinks betreft dan ook een goede ontwikkeling. Wij zien in de toekomst graag een versterking van het Team Online, zodat de veiligheid en privacy van onze inwoners ook online kan worden gewaarborgd.

8.4 Externe veiligheid

De Omgevingsdiensten moeten alert blijven op risico's bij de zwaarste categorie chemische bedrijven. De provincie Noord-Brabant neemt tevens het initiatief om in overleg met België om de kerncentrales in Doel en Tihange te sluiten gelet op de slechte onderhoudsstaat van deze kerncentrales.

Daarnaast blijft de provincie lobbyen bij de Nederlandse regering om goederentreinen met gevaarlijke stoffen zo snel mogelijk van het Brabantse spoor af te halen.

8.5. Programmapunten veiligheid:

1. De provincie lobbyt met de landelijke overheid om meer agenten naar Brabant te halen voor het opsporen en bestraffen van ondermijning.
2. Om integer handelen van de provincie en betrokken partijen te garanderen, moet de wet Bibob geïntensiveerd worden.
3. Meer toezicht in het buitengebied om de illegale productie van drugs en het dumpen van drugsafval tegen te gaan.
4. Het ICT-beleid van de provincie moet continu blijven vernieuwen om de online veiligheid en privacy van inwoners te waarborgen.
5. Het in overleg met België zo snel mogelijk sluiten van de kerncentrales in Doel en Tihange.
6. De provincie zet in op een (re)vitalisering van Brabantse vakantieparken. Hierbij zet GroenLinks in op een intensievere handhaving in samenwerking met gemeenten en waar nodig het opkopen van vakantieparken voor de aanleg van natuur of nieuwe recreatiemogelijkheden.
7. We lobbyen bij de Nederlandse regering om gevaarlijke stoffen van het Brabantse spoor af te halen.

9. Samenleving

Noord-Brabant is een provincie met veel mogelijkheden. Steden en dorpen wisselen elkaar af met daartussen ruimte voor natuur en recreatie. GroenLinks vindt dat iedere inwoner van Noord-Brabant recht heeft op gezonde leefomgeving, werk, zorg en onderwijs. Maar zeker ook op mogelijkheden voor recreatie, sport en cultuur. De samenleving verandert snel door digitalisering en een veranderende leefomgeving. Dat geeft veel onrust. GroenLinks wil dat mensen invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving en wil daar alle ruimte voor geven. Samen maken we Brabant economisch, sociaal en ecologisch gezond.

9.1 Samen sociaal en veerkrachtig

Inmiddels zijn de gemeenten volledig verantwoordelijk voor het sociale domein. GroenLinks is er groot voorstander van dat de zorg zo dicht mogelijk bij de inwoners is georganiseerd en een integrale aanpak mogelijk is. Via sociale veerkracht projecten kan de provincie verbinding maken tussen de vernieuwende ideeën in de zorg in heel Brabant. Het doel hiervan moet zijn om mensen die minder goed kunnen meekomen hiervan te laten profiteren. We denken daarbij aan mensen met een beperking, ouderen en mensen met een smalle beurs. Maar ook aan jongeren en kinderen, waarvan een deel niet het geluk heeft om ongestoord op te groeien in een stabiel, veilig en warm gezin. Iedereen moet mee kunnen doen. GroenLinks spant zich in om de tweedeling in de samenleving zo klein mogelijk te houden.

9.2 In balans met de omgeving

GroenLinks vindt het belangrijk dat milieu, economie en sociale effecten van het provinciale beleid in balans zijn. Er is steeds meer wetenschappelijk bewijs voor de positieve relatie van groen in de directe woon- en leefomgeving van mensen op hun gezondheid en kwaliteit van leven. De relatie tussen groen en gezondheid horen integraal onderdeel uit te maken van al het beleid inzake ruimtelijke kwaliteit. Via de omgevingsvisie zijn er goede mogelijkheden voor participatie van inwoners om invloed uit te oefenen op nieuwe plannen. Maar zij moeten daar wel de mogelijkheden voor krijgen. GroenLinks spant zich ervoor in dat inwoners op gelijkwaardige manier mee kunnen doen bij de ontwikkeling van hun omgeving.

9.3 Vitale dorpen en steden richten zich op de toekomst

Nu woont een aanzienlijk deel van de Brabanders in dorpen. De prognose tot 2030 is dat de dorpen vergrijzen en de grote steden blijven groeien.

Dit heeft verre gaande gevolgen voor de sociale samenhang en leefbaarheid in dorpen en kleine kernen en wijken. Om het leven daar aantrekkelijk te houden is een omgeving met schone lucht en een gezonde omgeving van belang. Er moet ruimte zijn voor vernieuwing

waardoor de sociale samenhang en de leeftijdsopbouw evenwichtig blijven. Mensen willen betrokken zijn bij de leefbaarheid van hun omgeving door inbreng en zeggenschap. In dorpen en wijken van steden gaan inwoners op zoek naar elkaar om hun omgeving groener, gezonder en zorgzamer te maken. Op een aantal plekken in Brabant zien we actieve bewoners zich organiseren in coöperaties die vitale functies oppakken, zoals een buurtbus, ontmoetingsruimtes, klussendienst, eettafels, maar ook nieuwbouw voor starters, zorg voor ouderen en mensen met een beperking en initiatieven voor energie coöperaties. Steeds vaker is men op zoek naar nieuwe vormen van wonen: ecologisch wonen in sociale samenhang. GroenLinks wil deze initiatieven de ruimte geven en ondersteunen.

9.4 Rust en beweging voor de jeugd

De jeugd heeft steeds meer te maken een overdosis aan visuele informatie in de vorm van televisie, telefoon, computer. Kinderen zitten meer binnen en hun aandacht wordt verstoord door allerlei visuele prikkels. Daarom is het van belang dat er voldoende alternatieven zijn voor vrijetijdsbesteding. GroenLinks wil dat in het provinciale beleid voldoende aandacht is voor dit fenomeen en met gemeentes optrekt in alternatieve vormen van vrijetijdsbesteding, zoals sport, muziek en cultuur- en natuureducatie.

9.5 Aandacht voor eenzaamheid

Er is een toename van het aantal eenpersoonshuishouden dat voor stijging van eenzaamheid zorgt. Om deze reden wil GroenLinks deze doelgroepen de mogelijkheid bieden om klein of gedeeld te wonen. Dat kan door bijvoorbeeld het delen van een keuken, of wonen in een studio. Het mes snijdt hier aan twee kanten. Deze aanpak biedt het hoofd aan de ontwikkeling van de menselijke relaties die steeds meer een toevallig en gefragmenteerd karakter krijgen. Deze benadering kan ook de kans op onderlinge onverschilligheid, en onderlinge onverdraagzaamheid verkleinen. Ook willen wij ons inzetten om de inwoners de ruimte te geven om samen te komen voor het ontwikkelen van gemeenschapszin, saamhorigheid, samenwerking.

9.6 Dementievriendelijke provincie

GroenLinks wil de gemeenten en maatschappelijke organisaties stimuleren en ondersteunen bij een dementie-vriendelijk beleid. Naast gespecialiseerde opleidingen binnen de zorg voor dementie (zorgverleners, medewerkers, vrijwilligers enz.) zouden er ook juist voor iedereen toegankelijke trainingen moeten zijn. Met name kennis in de dagelijkse omgang met dementie gaat veel verschil maken op de kwaliteit

van leven van mensen die te maken hebben met deze ziekte. Scholen zouden ook lesprogramma's kunnen bieden die jeugd en jongeren leren omgaan met dementie. Op deze manier staan ze sterker in hun schoenen en worden jongere generaties met de ouderen verbonden.

9.7 Meer zeggenschap voor inwoners

GroenLinks wil dat mensen die zich inspinnen voor de leefbaarheid in hun omgeving daarover zeggenschap krijgen. Zij hebben het recht op buurtplanning. Dat betekent dat zij niet alleen mogen meepraten over plannen die door anderen zijn gemaakt, maar ook het recht hebben zelf het initiatief te nemen. Ze moeten daarbij voldoende worden ondersteund. Bijvoorbeeld als zij een zorg- of een energiecoöperatie willen oprichten. En door mensen te betrekken bij de herbestemming van maatschappelijk vastgoed en erfgoedcomplexen, die een impuls kunnen geven aan de leefbaarheid en de lokale werkgelegenheid. Wij pleiten dat de provincie meer een coachende rol op zich neemt in plaats van een regierol. Dit kan gerealiseerd worden door in een horizontaal gevormd projectteam de ruimte en de middelen te geven aan de inwoners.

9.8 Programmapunten samenleving

1. De provincie steunt haar inwoners die moeite hebben mee te doen in onze gedigitaliseerde samenleving. We willen mensen rust bieden in de hedendaagse, steeds sneller veranderende, samenleving.
2. GroenLinks wil de zorg zo dicht mogelijk bij de inwoners organiseren. Via sociale veerkracht projecten kan de provincie verbinding maken tussen vernieuwde ideeën in de zorg.
3. De relatie tussen groen en gezondheid hoort integraal onderdeel uit te maken van het beleid inzake ruimtelijke kwaliteit.
4. Op dit moment woont er een respectabel aantal inwoners in de Brabantse dorpen. De verwachting is echter dat dit snel gaat veranderen. Om dit te voorkomen anticipeert de provincie hierop door het bevorderen van regionale samenwerking.
5. De provincie ondersteunt (direct en indirect) bewonersinitiatieven die tot doel hebben het leven aantrekkelijk te houden door de sociale samenhang en de ecologische omgeving duurzaam te versterken.
6. De provincie zorgt ervoor dat de dorpen aantrekkelijk blijven met ruimte voor vernieuwing, schone lucht en gezonde bodem.

7. GroenLinks wil gemeenschapszin in de omgevingen bevorderen vanuit de wetenschap dat de inwoners betrokken willen zijn bij de leefbaarheid van hun omgeving.
8. Wij pleiten ervoor dat de provincie het wonen in kleinschalige wooninitiatieven als nieuwe woonvorm erkent (bijvoorbeeld Tiny Houses of Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) en de totstandkoming van deze initiatieven -mits ruimtelijk inpasbaar- mogelijk maakt.
9. GroenLinks wil dat de provincie haar inwoners de mogelijkheid biedt om klein of gedeeld te wonen door de toename van eenpersoonshuishoudens. Dit zou ten goede moeten komen van zowel het reduceren van eenzaamheid, onderlinge onverschilligheid, maar ook om onderlinge onverdraagzaamheid tegen te gaan en meer mensen een woning kunnen bieden.
10. Om krimpgebieden af te remmen ziet GroenLinks een belangrijke rol voor de provincie weggelegd bij het maken van afspraken tussen steden en het platteland aangaande het bouwen van woningen.
11. De provincie biedt de jeugd genoeg alternatieven voor vrijetijdsbesteding. Volgens GroenLinks is het inmiddels genoegzaam bekend dat een soort overdosis visuele informatie in de vorm van televisie, telefoon, computer leidt tot een lagere ontwikkeling van denkvermogen.
12. Wij willen meer zeggenschap voor de bewoners als het gaat om een buurtplanning. GroenLinks pleit ervoor dat de provincie meer een coachende rol op zich neemt in plaats van een regierol. Dit kan gerealiseerd worden door in een horizontaal gevormd, projectteam de ruimte en de middelen te geven aan de inwoners.

10. Bestuur en financiën

GroenLinks wil alle kansen grijpen om de inwoners van de provincie te betrekken bij het besluitvormingsproces. Om dit te realiseren is een open en transparant bestuur van groot belang. Het bestuur van de provincie moet weten wie zij vertegenwoordigt en moet dat uitdragen. Ook is het belangrijk om te garanderen dat we een goed en stabiel bestuur hebben en houden met een professionele ambtelijke organisatie. Hierom pleit GroenLinks voor minder flexcontracten en meer werknemers met een vast contract binnen de provinciale organisatie.

10.1. Open en transparant

Inwoners van de provincie Noord-Brabant hebben het recht om te weten wat er in het Provinciehuis wordt besproken en besloten. Achterkamertjespolitiek hoort geen deel uit te maken van de politiek in deze 21ste eeuw. Het is belangrijk dat inwoners gemakkelijk de informatie kunnen vinden die zij nodig hebben. De site van de provincie Noord-Brabant moet dan ook gebruiksvriendelijker worden, inclusief een betere zoekfunctie. Digitaal materiaal zoals teksten op de website en filmpjes, moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Denk hierbij aan een voorleesfunctie op de site en ondertiteling bij filmpjes en videoverslagen van de vergaderingen.

Burgerparticipatie moet gestimuleerd worden en dus vindt GroenLinks dat naast het openbaar maken van gegevens en verslagen, we niet moeten wachten tot de inwoners ons opzoeken. De provincie moet zelf naar de inwoners toe. De Verordening Burgerinitiatief moet in dit kader worden geactualiseerd. In het algemeen moet de provincie als intermediaire bestuurslaag meer zichtbaar worden. Dat is een taak voor het dagelijks bestuur (Gedeputeerde Staten) maar ook voor Provinciale Staten.

10.2. Kwaliteit van bestuur waarborgen

Om een goed en stabiel bestuur kunnen garanderen, is het belangrijk dat er meer werknemers in vaste dienst komen van de provincie. Het is belangrijk om kwalitatief goede ambtenaren zelf in dienst te hebben en niet in te huren. GroenLinks wil een halt op flexcontracten en zoveel mogelijk diversiteit in het personeelsbestand van de provincie. Ook is het belangrijk dat de positie van de Provinciale Staten wordt versterkt. De Statenleden moeten facilitair beter ondersteund worden in de taken die zij voor de inwoners van Brabant uitvoeren. GroenLinks pleit voor een eigen onderzoeker en eigen controller als uitbreiding van de Statengriffie. Daarnaast kan de Zuidelijke Rekenkamer meer betrokken worden bij de beleidsvoorbereiding.

De provincie moet de wensen van de inwoners van de verschillende gemeenten respecteren waar mogelijk. Wanneer een gemeentelijke herindeling niet verloopt zoals hoort en dit nadelen veroorzaakt voor de

inwoners, is de provincie het bevoegde gezag om in te grijpen. Dit geldt ook wanneer inwoners de nadelen ondervinden van een gemeente die niet goed functioneert. In een situatie als deze is het altijd belangrijk om te blijven luisteren naar de inwoners om zo het draagvlak van het bestuur te kunnen blijven waarborgen.

10.3. Netwerksamenleving

We leven in een tijdperk van netwerken waarbij niet één organisatie alles kan bepalen. De overheid, de ondernemers en het onderwijs werken in Brabant al succesvol samen op talloze terreinen. Goede samenwerking kan zorgen voor meer doelmatige en effectievere inzet van middelen en meer succes met technologische en sociale innovatie. Voor GroenLinks is het van belang om daarbij ook de omgeving niet te vergeten: de inwoners van Brabant en ook maatschappelijke organisaties en belangenverenigingen. Bij initiatieven voor nieuw beleid van het bestuur vragen wij dan ook nadrukkelijk om, zoals bij het opstellen van de Omgevingsvisie, inwoners en belanghebbenden hierbij te betrekken.

10.4 Interbestuurlijk toezicht

Het interbestuurlijk toezicht door de provincie dient kordaat en daadkrachtig te zijn. GroenLinks vindt het bijvoorbeeld van groot belang dat de provincie als toezichthouder op de huisvesting van statushouders de gemeenten erop aanspreekt als zij achterblijven in hun taakstelling.

10.5 Naar beter functionerende omgevingsdiensten

GroenLinks wil de drie Brabantse Omgevingsdiensten versterken in hun belangrijke taken op het gebied van veiligheid, gezondheid, natuur en milieu. De kwaliteit van de dienstverlening staat onder druk, met name waar het toezicht en handhaving betreft. Dit heeft onder meer te maken met de afspraken tussen gemeenten en provincie over de inzet en prioriteiten van de gezamenlijke Omgevingsdiensten. GroenLinks wil de Gemeenschappelijke Regeling aanpassen, ook in het licht van de Omgevingsvisie. We willen dat de provincie zeggenschap krijgt naar rato van het aandeel in de opdrachten. Wie betaalt, bepaalt. De provincie is hoofdeverantwoordelijke voor het behalen van natuur- en milieudoelen, maar dan moeten de Omgevingsdiensten wel in gelegenheid worden gesteld om de daarbij behorende taken naar behoren uit te voeren. Met voldoende geld, voldoende kwaliteit en een goede aansturing. Maar ook met draagvlak bij de Brabantse gemeenten om hun activiteiten op het gebied van toezicht en handhaving onder te brengen bij de Omgevingsdiensten.

10.6 Inspraak via gewijzigde verordening Burgerinitiatief

Belangrijk is dat inwoners tijdig en goed weten waar ze aan toe zijn op het moment dat zij plannen willen maken binnen de provincie. En dat we zo samen de rijke natuur in Brabant verder kunnen behouden, herstellen en

ontwikkelen. GroenLinks wil in dit kader een actualisatie van de verordening Burgerinitiatief zodat deze verordening meer uitnodigend wordt voor de Brabantse inwoners en daardoor er ook meer gebruik van wordt gemaakt.

10.7 Financieel Kader

Het financiële beleid van de provincie moet gericht zijn op duurzame investeringen in de Brabantse samenleving. We werven hiertoe actief middelen, onder meer vanuit landelijke en Europese programma's die bijdragen aan een gezond, duurzaam en groen Brabant.

De financiën van de provincie zijn momenteel gezond, maar lopen terug in het meerjarenperspectief. Dit heeft te maken met de keuzes van voorgaande Colleges om de provinciale uitgaven niet te indexeren, evenals de motorrijtuigenbelasting. Wat GroenLinks betreft is dit niet langer wenselijk en houdbaar. De kwaliteit en maatschappelijke effecten van ons beleid lopen terug als we blijven 'knijpen' op de uitgavenkant. Dit heeft namelijk als effect dat organisaties die afhankelijk zijn van provinciale bijdragen (denk aan de sectoren kunst, cultuur, erfgoed, maatschappelijke ontwikkeling en natuur) moeten snijden in personele bezetting en arbeidsvoorwaarden en moeten blijven bezuinigen op hun activiteiten.

Ons verkiezingsprogramma resulteert in een verschuiving van middelen. Er gaat minder naar het aanleggen van nieuwe wegen en meer geld naar het realiseren van gezonde landbouw, natuurontwikkeling, schone lucht, water en bodem, sociale energietransitie en schoon en slim vervoer.

Wij hanteren de volgende uitgangspunten voor het financiële beleid van de provincie:

- De (meerjaren)begroting moet sluitend zijn.
- Nieuw beleid kan alleen worden bekostigd door bestaand beleid te stoppen (nieuw voor oud).
- Structureel beleid moet uit structurele inkomsten worden gefinancierd.
- We indexeren de uitgaven.
- Er moet ruimte zijn voor pilots en experimenten met behulp van incidentele middelen.

De wegenbelasting in Brabant behoort al jaren tot de laagste van Nederland. Tegelijkertijd is het autobezit en -gebruik in Brabant veel hoger dan elders, en is bezuinigd op de provinciale milieu- en handhavingstaken. Wat GroenLinks betreft wordt de motorrijtuigenbelasting eenmalig verhoogd en vervolgens geïndexeerd. Hierbij geldt een vrijstelling voor de categorie zeer zuinige auto's. Jaarlijks levert dit de benodigde inkomsten op voor duurzaam financieel beleid.

De gereserveerde middelen voor infrastructuur worden omgebogen naar

slimme mobiliteit, OV en fietsverkeer.

10.8 Programmapunten bestuur

1. Een transparant en open bestuur is noodzakelijk, achterkamertjespolitiek moet sterk ontmoedigd worden.
2. Inwoners moeten gemakkelijker informatie kunnen vergaren over het provinciaal bestuur. De site van de provincie moet gebruiksvriendelijker en inclusief een goede zoekfunctie.
3. De provincie moet meer werknemers een vast contract aanbieden in plaats van een flexcontract om een stabiel en goed bestuur te kunnen garanderen.
4. De positie van de Provinciale Staten moet worden versterkt.
5. Om Statenleden beter te ondersteunen moet de griffie uitgebreid worden met een eigen onderzoeker en wordt de ondersteuning door de Zuidelijke Rekenkamer verbeterd.
6. De provincie moet een netwerksamenleving stimuleren om gezamenlijk effectiever tot succes te komen.
7. Inwoners en belanghebbenden moeten eerder betrokken worden bij het maken van nieuw beleid. De verordening Burgerinitiatief moet om die reden worden geactualiseerd om inspraakmogelijkheden te verbeteren.
8. De provincie heeft een integer bestuur nodig. Bewust worden van de ondermijning en het tegengaan hiervan, zijn kerntaken van een goed provinciaal bestuur.
9. De provincie moet kordaat en daadkrachtig optreden bij het interbestuurlijk toezicht bijvoorbeeld als gemeenten achterblijven in hun taakstelling op het gebied van huisvesting voor statushouders
10. De provincie moet beschikken over daadkracht en waar nodig een rol nemen in de toekomstige herindelingen in Brabant op basis van een transparant en democratisch proces.
11. De provincie moet meer regie nemen bij de drie Omgevingsdiensten om zo de kwaliteit van het toezicht, handhaving

en vergunningverlening te verbeteren

12. De provinciale lasten worden jaarlijks geïndexeerd.
13. De motorrijtuigenbelasting wordt jaarlijks geïndexeerd.
14. Het provinciale opcenten-percentages wordt eenmalig verhoogd van 76,1% tot 85%. Hierbij geldt een vrijstelling voor de categorie zeer zuinige auto's.